

META

TIJDSCHRIFT VOOR
BIBLIOTHEEK
& ARCHIEF

2017 | 5

ARCHIEFVORMERS AAN ZET ONDERSTEUNING VOOR KUNSTENACTOREN

Actieplan Leesbevordering onder de loep
Substitutie na digitalisering
Afvoerbeleid gedrukte tijdschriften
CultuurContentement

15de editie

VVBAD organiseert

Informatie aan Zee

Congres voor de informatieprofessional

donderdag en vrijdag
14 en 15 september 2017
Kursaal Oostende

www.vvbad.be/informatieaanzee

VERANTWOORDELUKE UITGEVER

Jessica Jacobs, Statiestraat 179,
2600 Berchem

HOOFDREDACTEUR

Jessica Jacobs • jessica.jacobs@vvpbad.be

REDACTIE

Bram Baert, Paul Buschmann,
Lien Ceuppens, Gerd De Coster,
Myriam Lemmens, Christophe Martens,
Kris Michielsen, Paul Nieuwenhuysen,
Veronique Rega, Eva Simon, Lise Vandecruys,
Patrick Vanhoucke, Bruno Vermeeren.

REDACTIESECRETARIS

Klaartje Brits • klaartje.brits@vvpbad.be

REDACTIEADRES

VVPBAD • META
Statiestraat 179, 2600 Berchem
Tel. 03 281 44 57
meta@vvpbad.be • <http://www.vvpbad.be/meta>
Reageer op Twitter: #overmeta

ADVERTENTIES

Marc Engels • marc.engels@vvpbad.be

LAY-OUT

Marc Engels

DRUK

EVM

META verschijnt 9x per jaar,
niet in januari, juli en augustus.
META is een uitgave van de VVPBAD en is
begrepen in het lidmaatschap, maar is ook
verkrijgbaar als abonnement. Meer informatie
op <http://www.vvpbad.be/lidmaatschap>.

ISSN 2033-639X

Archieven zijn belangrijk

Willem Vanneste, voorzitter sectie AHD

Op 9 juni was het de Internationale Dag van het Archief. Mogelijk ben jij één van de velen die die dag niet beseft heeft dat het die van de archieven was. Nochtans is zo'n dag net bedoeld om het onderwerp bij een groter publiek onder de aandacht te brengen. Maar kijk, zelfs aan de aandacht van de informatieprofessionals die we toch allen zijn is het mogelijk ontsnapt. Gelukkig krijg ik de kans dit editoriaal te misbruiken om alsnog die aandacht te vragen. Archieven zijn immers belangrijk. Zonder archief zouden vele organisaties de soep indraaien. Zonder archief zou een individu of vereniging zijn of haar rechten niet kunnen vrijwaren. Zonder archief zou een bedrijf niet weten waar ze geld verdient en waar ze er verliest. Zonder archief weet je niet of dat huis in het bos nu vergund is of niet. Zonder archief geen familiestamboom. Zonder archief geen historisch onderzoek over de Eerste Wereldoorlog. Zonder archief weten we morgen niet meer wat we vandaag hebben gedaan.

Onze Franstalige collega's van de Association des Archivistes Francophones de Belgique (AAFB) organiseerden in het Waalse Parlement alvast een colloquium onder het thema *Archives, citoyenneté et interculturelisme*. Mogelijk hebben we met de sectie Archief ook iets speciaal gedaan. Alleen weet ik bij het schrijven van dit editoriaal nog niet of onze last minute plannen om alsnog iets te doen ook effectief zijn gelukt. Hopelijk wel. De 'velen' uit de tweede zin zouden er dan toch al een pak minder moeten zijn.

Naast de Internationale Dag van het Archief is er gelukkig ook nog META. In dit nummer is er weer ruim aandacht voor de archieven. Ook in de artikels uit de bibliotheeksector kom ik het woord archief tegen. Zelf mag ik het nog eens hebben over het al dan niet weggooien van de papieren versie van 19de-eeuwse bouwplannen na digitalisering. Het artikel over de kunstensector toont dan weer dat ook onze decreet- en subsidiegever archief belangrijk vindt. Niet alleen verwacht hij van de actoren uit deze sector goede kunst maar ook een goed archief. Ik neem aan dat men er — terecht — van uitgaat dat een organisatie pas goed kan werken als ze ook een goed archief heeft. Tegelijk verzekert men zo dat de kunstproductie van vandaag morgen cultureel erfgoed kan zijn.

Ik weet het, hier in META bepleiten dat archieven belangrijk zijn is als preken voor eigen kerk. Daarom een warme oproep om buiten de eigen muren, buiten de gezellige netwerkmomenten met collega's ook bij niet-overtuigden op het belang van archief te wijzen. Immers zoals de Internationale Archiefraad in haar missiestatement stelt: archieven zijn een hoeksteen van de informatiemaatschappij. Dus: archieven zijn belangrijk! ■■

Vlaanderen
verbeelding werkt

META 2017/5

Jaargang 93 - juni 2017

VASTE RUBRIEKEN

- 1 Editoriaal**
Archieven zijn belangrijk
- 4 Nieuws**
- 21 Inzet**
Jan Corthouts
- 22 Etalage**
Openbare bibliotheek Ternat
- 24 Signalement**
Antwerpen Vertelt
- 31 De vraag**
Hoe hervormden de KU Leuven
Bibliotheken hun afvoerbeleid?
Dirk Aerts, Dominique Coene en
Demmy Verbeke

- 32 Over de schutting**
CultuurContentement
Liesbeth De Winter
- 34 Inspiratie**
Ontdek meer met de ErfgoedApp
Bram Wiercx
- 35 Het plan**
- 36 Uitgepakt**
De cloud en cloudcomputing
Rony Vissers

“EEN MOOI VERHAAL MET EEN
DIEPERE LAAG EN EEN
KENMERKENDE MAGISCHE TWIST.”

- 37 Column**
Ook boeken moeten in hokjes
Tim Verstrynge
- 37 Citaat**

- 42 Kroniek**
 - Studiedag Doe eens App-normaal
 - Staat van het Boek 2017
 - Focus+ op Makerspaces

- 45 Personalia**
- 46 Toepassing**
- 47 Zo gelezen**
Joke Verfaillie
- 48 Uitzicht**

10

Bij kleinere organisaties die archiefvorming niet als kerntaak hebben en de nodige knowhow niet in huis hebben, verdwijnt archiefzorg al te snel op de achtergrond. Met het archiefdoorlichtingstraject reiken Het Firmament en Packed vzw een helpende hand aan en begeleiden zij enkele podiumkunstenactoren bij het opstellen van een duurzaam actieplan. Zo werken ze samen naar een betere documentatie en bewaring van de podiumkunsten in Vlaanderen.

RONDE Tafel

Actieplan Leesbevordering onder de loep

“HET IS FIJN DAT WE NIET ENKEL MOETEN TOEKIJKEN, MAAR OOK IETS TE ZEGGEN KUNNEN HEBBEN.”

ARTIKELS

Archiefvormers aan zet

Eline De Lepeleire en Nastasia Vanderperren

Dat 19de-eeuwse bouwplan is weggegooid!?

Willem Vanneste

Bevraging: De Bibliotheekweek is dood, leve de Bibliotheekweek?

Bruno Vermeeren

10 →

26

38

38

Jeffrey T. Schnapp keynote *Informatie aan Zee*

Jeffrey T. Schnapp is de stichter en directeur van het metaLAB (at) Harvard en mededirecteur van het Berkman Klein Centre for Internet and Society. Schnapp geeft onder andere les aan de Harvard-faculteit Kunsten en Wetenschappen. Tijdens zijn opleiding bestudeerde hij de Middeleeuwen, maar in zijn meest recente boeken richt hij zich op de moderne tijd, met een focus op media, technologie, architectuur, design en de geschiedenis van het boek.

In 2014 verscheen *The Library Beyond the Book*. Daarin reflecteert hij over de geschiedenis van bibliotheken, vanuit een breed cultureel, antropologisch en architectonisch standpunt, om zo te speculeren over wat bibliotheken in de toekomst kunnen worden: hybride plaatsen waar boeken, e-boeken, papier en pixels met elkaar vermengen. In 2015 publiceerde hij het essay *Digital Humanities*, over cultureel erfgoed management. Momenteel schrijft hij aan *The Library Test Kitchen Cookbook*, een receptenboek voor innovatief design in leeromgevingen.

Jeffrey T. Schnapp verrichte pionierswerk op verschillende domeinen: media, kennisdesign, *digital humanities*, enz. Hij opent op donderdag 14 september het plenaire programma op *Informatie aan Zee*.

Voortaan e-boeken in vijf Vlaamse bibliotheken

Op 15 mei gaf minister Sven Gatz in ARhus (Roeselare) de aftrap voor een project om Engelstalige boeken uit te lenen. Een jaar geleden nam ARhus in samenwerking met Cultuurconnect, Muntpunt (Brussel), Bibliotheek De Krook (Gent) en de bibliotheken van Mechelen en Oostende het initiatief voor dit project. Daarmee willen de vijf bibliotheken het publiek laten kennismaken met het lenen van e-boeken en hopen ze Nederlandstalige uitgevers te overtuigen om mee te stappen in uitleenmodellen voor e-boeken. "Een Nederlandstalig platform voor Vlaamse bibliotheken bestaat vandaag nog niet," zegt Johan Braekman van Cultuurconnect, "Maar wat al langer mogelijk is in de Angelsaksische wereld, kan volgens ons ook succes hebben in Vlaanderen."

Uit een breed aanbod van Engelstalige e-boeken maakten de vijf bibliotheken elk voor hun eigen publiek een kennismakingsselectie. Bovendien maakten ze hun collecties toegankelijk voor elkaars leden. Ook die vorm van samenwerking is een deel van het project.

Gelijktijdig met het pilootproject start Cultuurconnect een onderzoek naar het marktpotentieel van een e-boekensysteem voor alle Vlaamse bibliotheken. De onderzoekers peilen naar de noden en wensen voor een uitleendienst voor e-boeken bij het publiek en bij de bibliotheken zelf. De resultaten van het pilootproject en van het onderzoek worden in het najaar gebundeld om de volgende stap te zetten naar een aanbod van Nederlandstalige e-boeken in de openbare bibliotheken.

Bron: Cultuurconnect

laZ zkt vrwlgrs

Wil je de handen uit de mouwen steken op *Informatie aan Zee*? En daardoor ook gratis deelnemen aan het congres? Geef je dan op als vrijwilliger. Alle info vind je op onze website!

1.000 tijdschriften voor boeren en buitenlui

Boeren en bijleren, het leek lange tijd geen goede combinatie. *"Farmers are not a reading class"* luidde het in Groot-Brittannië, *"Books and learning never made farmers"*, volgens de Amerikanen. Wilden boeren niet met nieuwe kennis aan de slag? Hadden ze geen drukwerk ter beschikking? Konden ze niet lezen? Clichés zijn geen goed uitgangspunt voor onderzoekers en erfgoedbeheerders. Veel Belgische bibliotheken bewaren jaargangen of nummers van tijdschriften die met hun charmante titels refereren aan een rijk ruraal verleden: *Het boekse der Vlaamsche Landbouwers*, *Ons Boerenerf*, *De Landmansvriend*, *La Gazette du Village*, *La Ménagère Rurale*, enz.

Een systematische zoektocht naar de omvang, ontwikkeling en identiteit van de hele Belgische periodieke pers 'voor boeren en buitenlui' resulteerde in een repertorium van om bij de 1.000 tijdschrifttitels dat sinds januari 2017 in de contextuele webdatabank ODIS is ingeladen. Van elk tijdschrift zijn vormelijke kenmerken opgenomen (titel, ondertitel,

motto, periodiciteit, iconografie, enz.), een inhoudelijke beschrijving, plus bewaarplaatsen. Het repertorium is een realisatie van het ICAG (Interfacultair Centrum voor Agrarische Geschiedenis, KU Leuven) en CAG (Centrum voor Agrarische Geschiedenis vzw). Het is toegankelijk via www.odis.be en de website van CAG (www.hetvirtueleland.be).

De oogst is overigens veel rijker dan verwacht: tussen de Schaeper's Almanach uit 1740, het oudste gekende tijdschrift, en Buitenkansen aan het begin van de 21e eeuw dook een schat aan onvermoede titels op: voor wetenschappers en beleidsmakers, professionele landbouwers en amateurs, leden van boerenbonden, boerinnen en boerenjeugd, onderwijzers, dorpspastoors en toeristen. Maar de geëtaleerde rijkdom legt ook zwakheden bloot: tot nu toe was er geen instrument dat als toetssteen kon dienen voor collectiebeheer. Dat heeft de bewaring geen goed gedaan. Het repertorium wil zowel het onderzoek over het rurale verleden faciliteren als bijdragen tot een zorgvuldig erfgoedbeheer.

Leen Van Molle, ICAG-KU Leuven

Foto: Miliou (CC)

META zoekt je vakantiefoto's

Kun je het ook op vakantie niet laten om bibliotheken of archieven te bezoeken? Wij zijn geïnteresseerd in je foto's! Alle foto's, ook gemaakt met een smartphone, zijn welkom. Stuur de originele foto (geen facebookfoto's) door naar meta@vbad.be, samen met een duidelijke vermelding waar je de foto nam. De mooiste en origineelste foto's publiceren we in META 7. We verwachten je foto's ten laatste maandag 14 augustus.

De vraag over het essay van Paul Buschmann en Patrick Vanhoucke lokte een beetje discussie uit. De meeste mensen hadden begrip voor het standpunt van Paul, maar vonden zich toch eerder in de argumenten van Patrick.

facebookpoll

Deze keer zitten we met ons hoofd al bij *Informatie aan Zee*, en vragen we ons af waarom jij naar *Informatie aan Zee* komt. Geef je mening op onze facebookpagina.

Ik kom naar Informatie aan Zee voor...

<https://www.facebook.com/VVBADvzw>

Scandiensten voor al uw documenten

www.iGuana-DMS.com
iguana@iguana-dms.com
+32 2 70 90 100

iGuana

Driedelig colloquium Geven voor erfgoed en cultuur

De financiering van cultuur en meer bepaald cultureel erfgoed, zoals die de voorbije decennia door de verschillende overheden in België werd opgezet, staat onder druk. We kunnen er niet langer van uitgaan dat de staat het grootste deel van de kosten op zich neemt. We bevinden ons op een tweesprong en er moeten nieuwe formules worden uitgedacht. Dat is geen gemakkelijke opdracht, maar het is een gelegenheid om de uitdaging met beide handen aan te nemen.

Een succesvolle geefcultuur is het resultaat van het samenspel van drie, op elkaar inwerkende elementen: een stimulerend overheidsbeleid, een adequate fondsenwervingspraktijk én gemotiveerde gevers. Wie over een goed inzicht beschikt over elk van deze drie elementen, heeft de sleutel in handen om successen te boeken. Precies over die drie onderdelen ging het driedelige colloquium Geven voor erfgoed en cultuur, een initiatief van de Koning Boudewijnstichting en FARO, het Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed.

Dit drieluik was bedoeld voor beleidsmakers, culturele en erfgoedorganisaties, fondsenwervers, schenkers, notarissen, private bankers, consultants en andere intermediairs. Het eerste deel vond plaats in Brussel en had als thema 'Overheid en filantropie. Geven in internationaal perspectief'. In deel twee, dat plaatsvond in Antwerpen op 11 oktober, kwam je te weten hoe instellingen fondsenwerving best aanpakken en wat de kritische succesfactoren zijn. Het derde vond plaats tijdens BRAFA, in januari 2017, en belichtte de geefmotivatie en het belang van een aangepaste communicatie om de dialoog aan te gaan met donateurs.

> Bron: Koning Boudewijnstichting en FARO

> Het verslag van het driedelig colloquium is te downloaden op de website van FARO: <https://faro.be/publicaties/geven-voor-erfgoed-en-cultuur-belgie-verslag-van-het-driedelig-colloquium>.

20

Dat is het aantal jaren dat Boekenbende aan Huis bestaat. De eerste editie van het allereerste voorlees-aan-huisproject ooit dateert van het schooljaar 1996-1997. En kijk, 20 jaar later is de Boekenbende nog steeds actief in Brussel. Daarom vierde Boekenbende aan Huis op 12 mei feest in De Kriekelaar in Schaarbeek, waar het ooit allemaal begon. Het was een feest met en voor alle deelnemers: kinderen en ouders, voorlezers, leerkrachten, bibliotheekcollega's, docenten van hogescholen, sympathisanten, enz. En tussendoor stelde de organisatie een gloednieuwe publicatie voor: *Een boek lees je nooit alleen. 20 jaar Boekenbende aan Huis in Brussel*.

Feestelijke lancering collectie lesmateriaal Nederlands

In aanwezigheid van minister Sven Gatz werd in bibliotheek Muntpunt de vakbibliotheek van de Taalunie officieel gepresenteerd aan lesgevers Nederlands voor anderstaligen. Een collectie die zowel professioneel lesmateriaal voor onderwijs Nederlands binnen als buiten (NT2/NVT) het taalgebied bevat. Muntpunt, het Huis van het Nederlands Brussel en Taalunie sloegen daarvoor de handen in elkaar.

De aanwezige lesgevers konden het lesmateriaal, dat nu voor het eerst breed toegankelijk is, zelf doorzoeken en ontdekken. Er waren ook workshops, gelinkt aan de collectie.

Minister Sven Gatz is tevreden: "Ik juich de samenwerking tussen Muntpunt, het Huis van het Nederlands en de Taalunie van harte toe. Zij brengen kennis over het Nederlands leren bij elkaar. De Taalunie stelt haar collectie open, Muntpunt biedt daarvoor de ideale locatie en bibliotheek. Het Huis van het Nederlands Brussel maakt de brug tussen de collectie en de Brusselse lesgevers en cursisten. Die samenwerking maakt de inspanningen effectiever. Brussel is officieel een tweetalige stad, maar in de praktijk vooral een veeltalige wereldstad. Het Nederlands is naast de officiële taal ook een 'buurtaal' van de andere talen in Brussel. Dat biedt veel mogelijkheden. Een goede beheersing van het Nederlands biedt tweedetaalleerders en vreemdetaleerders nieuwe kansen en opportuniteiten en draagt sterk bij aan integratie en inclusie. Het is daarom belangrijk dat het Nederlands ook in deze veeltalige wereldstad zijn positie behoudt."

Bron: Taalunie

Call for papers colloquium ABB

Archief- en Bibliotheekwezen in België organiseert op 8 december 2017 naar goede gewoonte een colloquium in de Koninklijke Bibliotheek van België. Het thema is deze keer *Ten dienste van de gebruiker. Over de werkinstrumenten ontwikkeld door archivissen en bibliothecarissen*.

In archieven en bibliotheken wordt massaal veel materiaal bewaard. Om gebruikers te helpen bij hun zoektocht naar documenten ontwikkelen archivissen en bibliothecarissen een hele reeks werkinstrumenten - gidsen, repertoria, zoekwijzers, inventarissen, catalogi et cetera - die hetzij in papieren vorm hetzij digitaal ter beschikking worden gesteld. Toegang tot databanken wordt dan weer verleend aan de hand van zoekroboten.

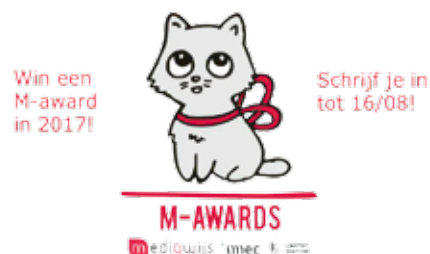
Papers die worden ingewacht kunnen verschillende invalshoeken van deze problematiek belichten:

- de realisatie (en evaluatie) van welbepaalde werkinstrumenten. Hoe zijn die "monumenten" er gekomen? Wie nam daartoe het initiatief? Wat waren de uitgangspunten van die projecten? In hoeverre beantwoordt het resultaat daar ook aan? En welk lot viel die werken uiteindelijk te beurt?
- de huidige vraag en de ontwikkeling van "nieuwe" werkinstrumenten. Welke hulpmiddelen hebben gebruikers vandaag (en morgen) nodig om hun onderzoek te verrichten? Hoe reageren archivissen en bibliothecarissen op vragen omtrent digitale content? Welke moderne middelen worden ingezet om naar de toekomst toe te werken? En welke futuristische werkinstrumenten kan men nog bedenken?
- (internationale) vergelijkingen en eventuele wisselwerkingen met andere spelers of landen. Ontwikkel(d)en Belgische archivissen en bibliothecarissen hun werkinstrumenten in samenspraak met collega's uit andere instellingen? Werd de mosterd misschien gehaald in het buitenland? Hebben internationale ontmoetingen (congressen, organisaties) een rol gespeeld bij de productie van "onze" hulpmiddelen? Hebben daaromtrent mogelijk debatten gewoed tussen welbepaalde "scholen"?
- de impact van onze werkinstrumenten op het onderzoek. Maken de genoemde publicaties het spreekwoordelijk verschil? Kan, bijvoorbeeld in de historiografische productie, worden aangetoond dat het bestaan van een gids, inventaris, catalogus et cetera voor "voortgang" heeft gezorgd? Andersom kan dan weer de vraag worden gesteld of bepaalde instrumenten er gekomen zijn op vraag van specifieke gebruikers. Interactie tussen archivissen en bibliothecarissen enerzijds en historici, humane en sociale wetenschappers anderzijds kan desbetreffend dus eveneens aan bod komen.

Voorstellen tot bijdragen kunnen ingestuurd worden tot 15 augustus 2017.

Contact: dirk.leyder@arch.be en nathael.istasse@kbr.be

> Bron: Archief- en Bibliotheekwezen in België

M-awards

Mediawijs reikt voor de tweede keer op rij de M-Awards uit. Met deze prijs erkent Mediawijs straffe initiatieven in Vlaanderen. Het gaat om onderzoek, lesactiviteiten, educatieve pakketten, campagnes, video's, enz. die een aspect van mediawijsheid in de kijker zetten.

Er worden vijf M-awards uitgereikt, in vijf verschillende categorieën: Educatief Project, Mediawijze Mediaproductie, Mediawijs Schoolproject, Mediawijs Onderzoek en Mediawijs Beleid. In elke categorie kun je een vorming over een mediawijs thema (een workshop, ticket voor een congres, enz.) winnen voor je organisatie.

Alle Vlaamse en Brusselse Nederlandstalige organisaties, die bezig zijn met het bevorderen van mediawijsheid, kunnen deelnemen met een initiatief. Deelnemen kan tot en met 16 augustus, 12u 's middags. Op 28 september worden de M-Awards uitgereikt tijdens het Vlaams Mediawijs Congres. Op de Mediawijze Beurs bij het congres worden alle genomineerde projecten voorgesteld.

> Meer info: www.mediawijs.be

ACTIVITEITENKALENDER

04.07	Info- en inschrijvingsmoment basisopleiding <i>Bibliotheekschool Gent</i>
14 en 15.09	Informatie aan Zee <i>VVBAD</i>
25.09	Ik zou wel een boekje lusten <i>VVBAD, Vakgroep Jeugdbibliothecarissen</i>
10.10	Hergebruik: lees de bijsluiter <i>FARO en VVBAD</i>

Uw activiteit in deze kalender?

Meld ze aan via onze website

<http://www.vvbad.be/activiteiten>

Haal digitale barrières neer!

Naar aanleiding van de 25e verjaardag van EBLIDA werd begin mei op de conferentie *Let's Rethink* in Dokk1 (Aarhus, Denemarken) de Aarhus Verklaring uitgegeven. Met die verklaring wil EBLIDA ervoor pleiten om digitale barrières neer te halen en bibliotheken in staat te stellen om cultuur, informatie en kennis toegankelijk te maken. EBLIDA roept daarom Europese lokale, regionale en nationale overheden op om:

- bibliotheken in staat te stellen om burgers onbeperkte toegang te geven tot betrouwbare informatie en kennis in een digitale maatschappij;
- copyright uitzonderingen toe te staan voor bibliotheken die de behoeften van gebruikers in een digitale wereld weerspiegelen;
- leesbevordering en kritisch denken te promoten via bibliotheken in deze tijden van fake news en information overload;
- het lokale en nationale bibliotheekbeleid en -strategieën en het wettelijke kader te herdenken;

- bibliotheken te erkennen als instituten van kennis, cultuur en onderwijs;
- bibliotheken te erkennen als partner om de Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen te promoten.

Bibliotheken spelen een belangrijke rol in de transformatie van een voornamelijk analoge naar een digitale omgeving, waarin de manier van kennis en informatie delen en beschikbaar stellen drastisch veranderde. In een volgende stap moeten we alle digitale barrières neerhalen. Naar aanleiding van haar 25e verjaardag roept EBLIDA de Europese beleidsmakers op om de transformatie van openbare bibliotheken naar democratische instituten van de 21e eeuw te versnellen. Zo kunnen bibliotheken burgerbetrokkenheid creëren, informatie en faciliteiten voorzien voor publieke debatten en netwerken worden van kennis en creativiteit.

EEN BRON VAN KENNIS

Axiell ALM is de leidende leverancier van collectie management systemen, online publicatie en mobiele oplossingen. Adlib bibliotheek is een professioneel softwarepakket voor informatie-management, kennismanagement en catalogusbeheer en wordt gebruikt in bibliotheken, mediatheken, documentatiecentra, (hoger)onderwijs, gezondheidszorg, juridische instellingen en bedrijven.

Adlib Bibliotheek voldoet aan alle gangbare standaarden. Een krachtige thesaurus, koppeling met digitale media en andere externe bestanden en thesauri behoren tot de standaardfunctionaliteit. Adlib Bibliotheek kan naadloos geïntegreerd worden met onze Archief en Museum modules, tot één compleet 'cross domain' systeem. Uiteraard kunt u Adlib Bibliotheek ook uitbreiden met uitleen-, tijdschrift-, bestel- & SDI modules en online services.

AXIELL ALM Netherlands BV
Postbus 1436, 3600 BK Maarssen
Nederland

† +31 (0)346 58 68 00
ALM.sales@axiell.com
www.axiell-alm.com

Meer dan 2600 klanten gebruiken onze software wereldwijd, van academische collecties tot openbare bibliotheken

Hoe kunnen expertisecentra kunstenaars begeleiden bij de zorg voor hun archieven in een vorm die haalbaar is voor expertisecentra en tegelijkertijd ook concrete resultaten oplevert voor de kunstenaars en kunstorganisaties? Die vraag was het uitgangspunt voor Het Firmament en PACKED vzw om een concept uit te werken waarbij enkele podiumkunstenorganisaties in een gemeenschappelijk traject een concreet actieplan uitwerken voor het archief dat in de toekomst inzetbaar en deelbaar blijft in hun werking.

ARCHIEFVORMERS AAN ZET

STAP VOOR STAP NAAR
EEN TOTAALAANPAK
VOOR HET ARCHIEF VAN
PODIUMKUNSTENACTOREN

ONDERSTEUNING KUNSTENACTOREN BIJ ARCHIEFZORG

Expertisecentra als Het Firmament en PACKED vzw nemen een actieve rol op in het ondersteunen van kunstenaars bij de zorg voor hun archieven. In de eerste plaats is dat van belang voor de kunstenaars en kunstorganisaties zelf, bij wie er vaak een artistieke interesse is in het eigen archief. Daarnaast is een archiefbewuste en goed begeleide kunstensector een meerwaarde voor de cultureel-erfgoedsector. Op termijn zal immers een deel van het archiefmateriaal uit de kunstensector in archiefinstellingen terechtkomen. De ondersteuning draagt zo in z'n geheel bij tot een betere documentatie en bewaring van het geheugen van de podiumkunsten in Vlaanderen.

TRACKS

In het Kunstendecreet van 2004 stond "zorg dragen voor het eigen archief" ingeschreven als subsidievoorwaarde voor kunstorganisaties die werkingsubsidies ontvangen. Wat dit concreet inhield, was echter niet bepaald. In het Kunstendecreet van 2016 werd de zorg voor het eigen archief opnieuw als subsidievoorwaarde ingeschreven, en was er wel de ambitie om deze voorwaarde verder uit te werken.

Deze context en de vragen vanuit de kunstensector zelf, waren de concrete aanleiding voor het expertisecentrum PACKED vzw om met verschillende partners uit het kunsten- en erfgoedveld, waaronder Het Firmament, een strategie uit te werken over de zorg voor archieven en collecties in de kunstensector.¹ De samenwerking resulteerde in 2014 in de online *toolbox* TRACKS (Toolbox en Richtlijnen voor Archief- en Collectiezorg in de KunstenSector - www.projecttracks.be) die kunstenaars en kunstorganisaties concreet ondersteunt met tal van tips en richtlijnen over de zorg voor archieven en collecties. In opdracht van en in overleg met het Departement Cultuur, Jeugd en Media bepaalden de TRACKS-partners wat basiszorg inhield. In het najaar van 2016 werd dit verder aangevuld met indicatoren waarmee het Departement de basiszorgrichtlijnen kan opvolgen. Vanaf 2017 moeten kunstorganisaties zich in hun beleids- en actieplannen verhouden

tot de basiszorg; het Departement Cultuur, Jeugd en Media volgt de basiszorgrichtlijnen op.

De richtlijnen en *tools* zijn specifiek ontwikkeld voor de kunstensector en geschikt voor iedereen die de zorg voor archief en collecties niet als prioritaire taak heeft. Er worden onder andere economische en efficiënte oplossingen voorgesteld die toch kwaliteitsvol zijn. Iedereen kiest zelf welke aspecten binnen archief- en collectiezorg het meest prangend zijn en welke oplossingen realistisch zijn.

DIENTVERLENING GEKOPPELD AAN TRACKS

Naast het online TRACKS-platform is er ook een (gratis) dienstverlening die praktische ondersteuning biedt bij archief- en collectiezorg. Die dienstverlening is noodzakelijk om te stimuleren dat de gebruikers de website ten volle benutten. Uit gesprekken met de doelgroep en analyse van de bezoekerscijfers van de website concludeerde het TRACKS-consortium namelijk dat de doelgroep zijn weg wel vindt naar TRACKS, maar niet lang genoeg blijft surfen om afdoende antwoorden te vinden op de vragen die er zijn. Bovendien wilden de expertisecentra contact blijven houden met de doelgroep om de concrete noden te detecteren en advies op maat te geven. Dat maakt het ook mogelijk om te testen of de *tools* en aanbevelingen op de website haalbaar en toepasbaar zijn en verder verfijnd of aangepast moeten worden. Dit contact mondt soms uit in pilootprojecten die als praktijkvoorbeeld gepubliceerd worden op TRACKS. Praktijkvoorbeelden tonen een praktische uitwerking van een *tool* of richtlijn. Ze kunnen andere kunstenaars inspireren en ondersteunen bij het uitvoeren van de *tool* of richtlijn. Uit analyse van de bezoekerscijfers van de website bleek ook dat de praktijkvoorbeelden druk bezocht worden. Deze populaire pagina's met verslagen van opgeleverde pilootprojecten zijn dan ook de pagina's bij uitstek om gericht door te verwijzen naar concrete *tools* en richtlijnen. Vanuit de praktijk bij de theorie belanden werkt immers motiverend. Kunstenaars en kunstorganisaties kunnen zich herkennen in de uitdagingen waarmee collega's kampen en zien dat ze niet onoverkomelijk zijn. Ook bij plaatsbezoeken of advies per e-mail

“DE RICHTLIJNEN EN TOOLS ZIJN SPECIFIEK ONTWIKKELD VOOR DE KUNSTENSECTOR EN GESCHIKT VOOR IEDEREEN DIE DE ZORG VOOR ARCHIEF EN COLLECTIES NIET ALS PRIORITAIRE TAAK HEEFT.

verwijzen we naar richtlijnen en *tools* om de drempel voor de gebruikers zo laag mogelijk te houden. Daarnaast is het jaarlijkse TRACKS-ontmoetingsmoment het uitgelezen moment voor de kunstensector om *face to face* ervaringen over archief- en collectiezorg te delen en van elkaar te leren.

Sinds de lancering van TRACKS adviseerden Het Firmament en PACKED vzw op die manier al verschillende kunstenaars bij de zorg voor hun archieven. PACKED vzw focust zich daarbij op de digitale aspecten, Het Firmament op niet-digitale inhoudelijke thema's. Dat ging soms om heel concrete vragen rond bepaalde aspecten van het archief, maar al snel bleek dat er ook heel wat vraag was naar begeleiding bij de totaalaanpak van een archief. Om tegemoet te komen aan die vraag gingen de expertisecentra bij verschillende podiumkunstenorganisaties ter plaatse om de bestaande archiefwerking te evalueren. In samenspraak met de betrokken medewerkers van de podiumkunstenaar konden we zo in een samenvattend rapport de huidige archiefwerking evalueren en de doelstellingen en prioritaire acties bepalen. Ook hier was de informatie op de TRACKS-website een belangrijk onderdeel van de aangeboden dienstverlening. Voor elk actiepunt met betrekking tot het archief werd immers gericht doorverwezen naar *tools*, richtlijnen of praktijkvoorbeelden die de

kunstenaars helpen bij het uitvoeren van de prioritaire acties.

NOOD AAN EEN NIEUWE AANPAK

Een jaar na de lancering van TRACKS vonden Het Firmament en PACKED vzw dat het nodig was om een nieuw dienstverleningsmodel uit te werken. De aanleiding daarvoor waren een aantal vaststellingen. Ten eerste bleef de betrokkenheid van de archiefvormer bij de organisaties waarbij Het Firmament en PACKED vzw de archiefwerking evalueerden relatief beperkt. Daarom bleven concrete acties nadien wellicht ook uit. Zo moest de zakelijk leider van een van de podiumkunstenorganisaties een jaar na het afleveren van het archiefrapport eerlijk toegeven dat ze het rapport sinds de ontvangst niet meer hadden bekeken en dat het werk dat de expertisecentra hadden geleverd dode letter was gebleven. Ten tweede was er veel overlap in de vragen en obstakels waarmee de archiefvormers worstelden. Tijdens het jaarlijkse TRACKS-ontmoetingsmoment² bleek het onderling delen van ervaringen met betrekking tot het archief dan ook verhelderend te werken voor de kunstenaars en kunstorganisaties. Ten slotte was het voor de expertisecentra niet haalbaar om de grote vraag naar archiefdoorlichtingen met individuele trajecten op te vangen. Dat stimuleerde beide expertisecentra om een nieuw concept uit te werken, waarbij zes podiumkunstenaars in een

gemeenschappelijk archieftraject zelf een evaluatierapport van hun archiefwerking schrijven en hun doelstellingen en prioritaire acties vastleggen.

HET CONCEPT

Het nieuwe dienstverleningsmodel werd ontwikkeld voor professionele podiumkunstenaars. De expertisecentra kozen voor een traject waaraan vijf organisaties tegelijkertijd deelnemen omdat ze ervan overtuigd zijn dat organisaties elkaar kunnen inspireren en stimuleren. Het traject bood (ook) een uitstekende gelegenheid om expertise die al opgedaan werd te delen en om stil te staan bij hoe de bekommernissen rond het archief aangepakt kunnen worden.

De richtlijnenclusters waaruit TRACKS is opgebouwd, vormen de basis voor het traject. Die clusters zijn Visie & beleid, Overzicht, Waardebepaling, Ordenen & beschrijven, Duurzame bewaring, Gebruik & rechten en Ondersteuning. Het opzet is dat de podiumkunstenaars voor de zeven TRACKS-richtlijnenclusters zelf evalueren hoe zij daarmee omgaan. Dat doen ze met behulp van een vragenlijst die Het Firmament en PACKED vzw samen ontwikkelden.³ Die evaluatie is dan weer het vertrekpunt voor het bepalen van acties en prioriteiten binnen die acties.

Ontmoetingsmoment
TRACKS 2016. Locatie:
deSingel.
© PACKED vzw

Een traject bestaat uit de volgende stappen:

VOORBEREIDENDE OPDRACHT	Alle deelnemers moeten TRACKS bestuderen en één richtlijn naar keuze grondiger bekijken en toetsen aan hun eigen werking. Hoe gaan ze momenteel om met dit aspect van archiefzorg? Wat zijn de obstakels om de huidige situatie met betrekking tot die richtlijnencluster te verbeteren? Zo moeten ze zich verdiepen in TRACKS en leren ze de structuur van de website kennen. Ze worden meteen geconfronteerd met problemen waar ze zelf nog niet bij stilstonden en krijgen een eerste zicht op mogelijke oplossingen.
STARTBIJEENKOMST	Het Firmament en PACKED vzw stellen hun werking en TRACKS voor. Ook de deelnemende organisaties stellen zich voor, lichten toe waarom ze aan het traject deelnemen en bespreken de richtlijnencluster die ze uitkozen. Die voorstellingsronde is het moment bij uitstek om ervaringen te delen en een zicht te krijgen op de voornaamste obstakels om aan archiefzorg te beginnen. De expertisecentra lichten de opdracht toe, overlopen de vragenlijst die de basis vormt voor de evaluatie en leggen deadlines vast. Tijdens de startbijeenkomst wisselen de deelnemers al heel wat archieftips en -problemen met elkaar uit.
VIER DEADLINES MET TUSSENTIJDSE FEEDBACK VAN HET FIRMAMENT EN PACKED VZW	In een periode van vier maanden krijgen de deelnemers evenveel deadlines om telkens één à twee richtlijnenclusters met de hulp van de vragenlijst te evalueren. Bij elke deadline sturen de deelnemers de antwoorden per cluster naar de expertisecentra door. Die centra geven op hun beurt feedback en geven voor iedere vraag advies en suggesties. Bij de eerste deadline moeten de organisaties de richtlijnencluster Visie & beleid en een cluster naar keuze uitwerken. Visie & beleid komt als eerste aan bod omdat dit vanuit TRACKS het startpunt is voor een goede archiefwerking. Bij de volgende drie deadlines mogen de richtlijnenclusters in willekeurige volgorde uitgewerkt worden. Deelnemers moeten zo veel mogelijk collega's betrekken en een groepsgesprek of een gesprek per medewerker hebben over het archief. Het is immers de bedoeling om te kijken hoe iedereen van de organisatie met het archief omgaat en welke vragen en problemen de medewerkers ervaren. Bovendien zit kennis over archief vaak niet bij één persoon: voor visie en beleid zal de zakelijk leider betrokken moeten worden, voor het digitale archief de IT-verantwoordelijke, enz.
PLAATSBEZOEK	De antwoorden op de vragenlijst alleen zijn niet voldoende om een precies beeld te krijgen van het archief van de betrokken organisaties. Bovendien stelden de expertisecentra regelmatig dubbelzinnigheden in antwoorden vast, en werd duidelijk dat de organisaties een aantal problemen niet detecteerden. Daarom gaan Het Firmament en PACKED vzw tijdens het traject ook telkens één keer ter plaatse. Tijdens dat plaatsbezoek overlopen we onduidelijkheden in de vragenlijst en bestuderen we de archiefruimte en het digitale archief.
AFSLUITENDE BIJEENKOMST	Na het doorlopen van de richtlijnenclusters en het plaatsbezoek kunnen de deelnemers zelf traceren waar hun organisatie al het nodige deed, waar ze een tandje moeten bijsteken en waar de prioriteiten liggen. Tijdens een afsluitende bijeenkomst met alle deelnemers kiest elke organisatie drie prioritaire acties. Ook Het Firmament en PACKED vzw leggen in die laatste workshop per organisatie de gedetecteerde prioritaire acties voor. Die worden naast elkaar gelegd om ten slotte per organisatie twee actiepunten te kiezen die op korte termijn (zes maanden) gerealiseerd moeten worden. Daarnaast is er ook een vormingsaspect. De expertisecentra detecteren doorheen het traject vragen en obstakels die bij meerdere organisaties voorkomen. Bij de voorbereiding van de laatste bijeenkomst selecteren ze een van die noden om te behandelen. En elke organisatie moet tijdens de laatste bijeenkomst voor een van de vastgelegde actiepunten een stappenplan uittekenen voor de acties die ze gaat nemen.
OPVOLGING NA ZES MAANDEN	Na zes maanden polsen de expertisecentra naar de concrete resultaten van het traject bij de deelnemers. Ondernamen ze al stappen om de twee prioritaire acties uit te werken? Wat is de stand van zaken, en hoe willen ze het werk verder zetten?

Aan het eerste archiefdoorlichtingstraject namen vijf organisaties deel. We stellen de organisaties en de prioritaire acties die voor hen uit het traject kwamen hier graag even voor.

't Arsenaal Mechelen (nu ARSENAAL/LAZARUS)

't Arsenaal is een Mechels theaterhuis dat in 1956 opgericht werd als het Mechels Miniatuurtheater. 't Arsenaal heeft twee archiefverantwoordelijken: een voor het digitale archief en een voor het fysieke archief en de kostuums. Deze prioritaire doelstellingen kwamen voor hen uit het traject:

- De structuur van het digitaal klassemment verbeteren.
- De medewerkers sensibiliseren.

Toneelhuis

Het Toneelhuis is het Antwerps stadstheatergezelschap dat ontstaan is uit de Koninklijke Nederlandse Schouwburg (°1853) en de Blauwe Maandag Compagnie (°1984). Twee medewerkers hadden tijd vrijgemaakt om zich te engageren voor het archieftraject. Deze prioritaire doelstellingen kwamen voor hen uit het traject:

- Een overzicht maken van dozen met archief waarvan de inhoud onbekend was.
- Contact opnemen met het Felixarchief in functie van een herbestemming van het archief.

Needcompany

Dit kunstenaarshuis werd in 1986 opgericht. Het artistieke werk van beeldend kunstenaar en theatermaker Jan Lauwers en choreografe Grace Ellen Barkey staan hier centraal. Bij Needcompany is een medewerker aangesteld als archiefverantwoordelijke. Daarnaast werkt er ook een vrijwilligster voor het archief. Deze prioritaire acties kwamen voor hen uit het traject:

- In kaart brengen en centraliseren van het digitale archief dat verspreid over verschillende dragers binnen- en buitenshuis bewaard wordt.
- De verouderde dragers digitaliseren.
- De inventaris van het analoge archief toegankelijk maken voor alle medewerkers.

CAMPO

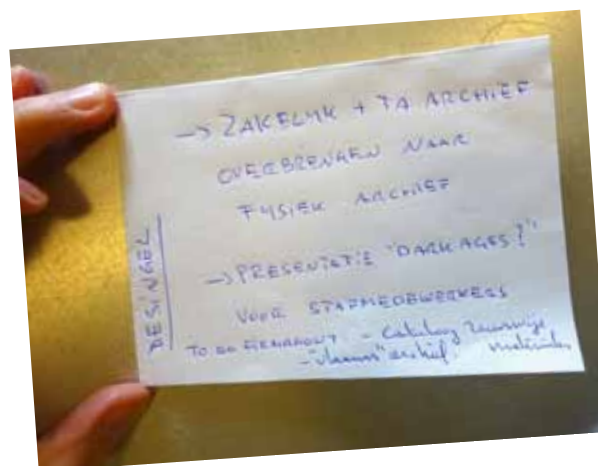
CAMPO is een Gents en internationaal georiënteerd kunsten-centrum dat vernieuwende vormen en hedendaagse (podium) kunst ontwikkelt, presenteert, produceert en verspreidt. Het is ontstaan in 2007 uit het productiehuis Victoria en het kunsten-centrum Nieuwpoorttheater. CAMPO heeft een vrijwilligster die wekelijks voor het (papieren) archief zorgt. Deze prioritaire acties kwamen voor hen uit het traject:

- De structuur van het digitale klassemment verbeteren en bepalen wat er digitaal bewaard wordt en wat niet.
- De inventaris van het papieren archief verbeteren.

deSingel

deSingel is een internationaal kunstencentrum dat ruimte biedt aan vier kunst disciplines: theater, dans, muziek en architectuur. Bij deSingel is de zakelijk leider de eindverantwoordelijke voor het archief. Hij wordt bijgestaan door een medewerker die aangeduid werd als archiefverantwoordelijke. Deze prioritaire acties kwamen voor hen uit het traject:

- De medewerkers sensibiliseren.
- De deelarchieven verplaatsen naar de centrale archiefruimte en het zakelijk en technisch archief verpakken in zuurvrij materiaal.

Voornemens deSingel zoals bepaald tijdens de laatste workshop.
© Het Firmament.

Evaluatie traject door deelnemers.

RESULTATEN, STRUIKELBLOKKEN EN RANDVOORWAARDEN

Op het einde van de rit gaan de podiumkunstenactoren naar huis met een rapport dat bestaat uit een concreet actieplan voor het archief en de opdracht om binnen zes maanden de twee prioritaire actiepunten aan te pakken. De overige actiepunten die in het actieplan gebundeld zijn, kunnen nadien per jaar verder afgewerkt worden. Elk jaar kunnen de organisaties in hun actieplan een aantal prioritaire acties met betrekking tot het archief opnemen. Het opmaken van het jaarverslag is een geschikt moment om de archiefacties te rapporteren en te evalueren.

Door de zorg voor het archief als een geheel te benaderen, maar niet te verwachten dat elk aspect meteen aangepakt wordt, wordt het realistischer voor de organisaties die erfgoedzorg niet als kerntaak hebben. Bovendien kunnen de deelnemende organisaties altijd terugvalen op het rapport als de archiefwerking weer even niet opgepikt werd of als de archiefverantwoordelijke de organisatie verlaat.

Het traject vraagt een zeker engagement van de podiumkunstenactoren, maar het enthousiasme en de bereidwilligheid om het archief aan te pakken waren groot. Ondanks de intensiteit van het traject werden de deadlines — toch een beetje tot verbazing van de organisatoren — goed gerespecteerd. Dat ze het traject in groep aflegden, werkte volgens verschillende deelnemers stimulerend. Ook de nauwgezette opvolging door de twee expertisecentra werd positief onthaald. De deelnemers waren zelf vragende partij om aangespoord te worden door 'de archiefpolitie'. Het gevaar bij organisaties die erfgoedzorg niet als kerntaak hebben blijft namelijk dat archiefzorg geen kerntaak is en dat het om die reden gemakkelijk uitgesteld wordt. De deadlines, het groepsgegeven en de opvolging door de expertisecentra waren dus motiverende elementen, een stok achter de deur. In het eerste traject bleek bij de eerste opvolging, na zes maanden, dat niet alle prioritaire acties gehaald werden. Toch kunnen we spreken van een succes, omdat de deelnemers over het algemeen aangeven dat ze wel weten waar en hoe te beginnen, en dat de drempel om een volgende stap te zetten in de zorg voor hun archief verlaagd is.

Feedback en een plaatsbezoek van de begeleidende expertisecentra blijven in dit concept een belangrijk onderdeel.

Deels als extra stimulans voor de deelnemers, maar evengoed omdat er dan waar nodig bijgestuurd kan worden. Tijdens het plaatsbezoek detecteerden de expertisecentra regelmatig tegenstrijdigheden tussen theorie en praktijk en kwamen er ook onopgeloste vragen bovendrijven.

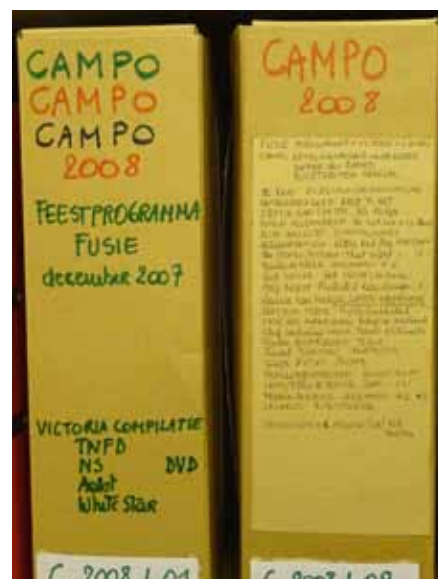
Een belangrijk criterium om de slaagkans van een traject te verhogen is de betrokkenheid van de zakelijke en de dagelijkse leiding. Soms nemen deze mensen zelf deel aan het traject. In andere gevallen wordt er in de loop van het traject gepeild naar het draagvlak binnen de organisatie. Als dat beperkt blijkt, worden sensibiliseringsacties opgenomen als prioritaire actiepunten. Een van de deelnemers zelf opperde dat deelnemen aan het traject op zich al sensibiliserend werkte. Doordat binnen het archieftraject verwacht wordt dat alle medewerkers die archief creëren bevroegd worden, wordt elke medewerker zich bewust van het archief en de archiefwerking.

Het traject werpt niet alleen zijn vruchten af voor de deelnemers van het project. Ook Het Firmament en PACKED vzw hebben er baat bij. Aangezien de vragen die de expertisecentra ontvangen vaak in dezelfde lijn liggen, is het voor hen efficiënter om advies te bundelen. Het is bovendien een aanleiding om noden op andere terreinen dan archief- en collectiezorg te detecteren of om samen te werken rond een concreet project. Het intensieve traject maakt ook dat Het Firmament en PACKED vzw nu een duurzaam contact hebben opgebouwd met alle deelnemende organisaties. Zelfs nu, een jaar na het afronden van het eerste traject, vinden ze sneller hun weg naar beide aanspreekpunten en komen er nog steeds vragen van hen binnen. Vragen kunnen bovendien beter en gericht beantwoord worden, omdat de expertisecentra de organisaties en het archief kennen. Tot op heden werd er nog maar één traject volledig afgerond. Omdat er veel vraag naar is, zullen er in 2017 twee keer vijf organisaties een traject doorlopen. Eind 2017 zullen Het Firmament en PACKED vzw dus vijftien organisaties grondig geëvalueerd hebben en een duurzaam contact met hen hebben opgebouwd.

CONCLUSIE

Het Firmament en PACKED vzw ontvingen na het eerste TRACKS-ontmoetingsmoment in 2014 steeds meer vragen van podiumkunstenactoren naar een actieplan voor hun archief. Met het archiefdoorlichtingstraject hopen de beide expertisecentra bij te dragen aan

een oplossing voor die problematiek, die geldt voor alle archiefvormers die archiefzorg niet als kerntaak hebben. ■

Plaatsbezoek CAMPO.

- 1 TRACKS is een online toolbox van PACKED vzw, gerealiseerd in samenwerking met Het Firmament en met medewerking van het Departement Cultuur, Jeugd en Media, Archiefbank Vlaanderen, Kunstenpunt, CVAa, FARO, Forum voor Amateurkunsten en Resonant. Ook de culturele archieven in Vlaanderen en Brussel en de musea voor hedendaagse kunst droegen bij aan de realisatie van de toolbox.
- 2 Het verslag van het TRACKS-ontmoetingsmoment van 2016 kan je hier lezen: <http://www.project-tracks.be/nl/nieuws/intern/item/verslag-tracks-ontmoetingsmoment-2016>.
- 3 Zie ook: <http://www.projecttracks.be/nl/nieuws/intern/item/methode-voor-de-evaluatie-van-archiefwerking-van-kunstenaren-en-kunstenorganisaties>.

V.l.n.r.: Koen Van Bockstal (Vlaams Fonds voor de Letteren), Matthijs De Ridder (Vlaamse Auteursvereniging), Sylvie Dhaene (Iedereen Leest) en Bruno Vermeeren (VVBAD).

**“Het is nooit gezien
dat er vijf prioriteiten uit het
memorandum van een sector
in een regeerakkoord komen.”**

ACTIEPLAN LEESBEVORDERING ONDER DE LOEP

Interview: Jessica Jacobs

Tijdens de zesde editie van het symposium *de Staat van het Boek*, dat op 24 april plaatsvond, was het zover: minister Gatz presenteerde het gloednieuwe en beleidsoverschrijdende actieplan voor leesbevordering. De doelstellingen in dit plan kaderen binnen het geïntegreerd letterenbeleid, zoals geformuleerd door het BoekenOverleg in het memorandum *Boeken op tafel* van 2014. META wist in de nasleep van de heuglijke voorstelling enkele leden van de werkgroep achter het actieplan in een gesprek samen te brengen. Aan het woord zijn Koen Van Bockstal (Vlaams Fonds voor de Letteren), Sylvie Dhaene (Iedereen Leest), Matthijs De Ridder (Vlaamse Auteursvereniging) en Bruno Vermeeren (Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief en Documentatie).

Gisteren stelde minister Gatz het Actieplan Leesbevordering voor. Leen van Dijck, voorzitter van het BoekenOverleg, was enthousiast, maar wees er in haar toespraak op dat een halfvol glas nog steeds halfleeg is. Met welk gevoel vertrokken jullie naar huis?

Koen (VFL): Een positief gevoel, natuurlijk. Er gaat een behoorlijk lange ontstaansgeschiedenis aan het actieplan vooraf, maar je hoorde tijdens het plenair debat met politici nauwelijks een kritische noot. Zij erkennen en ondertekenen de belangrijke punten in dit actieplan en daar kunnen we alleen maar blij mee zijn. Maar ik blijf ook voorzichtig. Zoals de Engelsen zeggen: *"The proof of the pudding is in the eating."* Daarmee wil ik zeggen dat het fijn is om een consensus te hebben die gewaardeerd wordt. Maar we zullen natuurlijk pas bij het uitrollen en realiseren van een aantal acties merken wat dit waard is. Ik denk dan aan twee punten. Ten eerste zullen we de commissie voor cultuur, minister Gatz en het kabinet nodig hebben om de link naar andere beleidsdomeinen, zoals Onderwijs, Welzijn en Innovatie, te leggen. Dat zijn niet onze vaste gesprekspartners, dus op dat terrein hebben we minder expertise. Ten tweede hebben we middelen nodig om het actieplan uit te voeren. Tijdens het symposium merkte ik de appreciatie voor wat we gerealiseerd hebben en dat dit voortkomt uit onze eigen kernwerking en een samenwerking binnen de sector. Maar daar mag het niet bij blijven. Een mooie eerste aankondiging in de goede richting kwam er over Boekstart, dat extra middelen zal krijgen om het project verder uit te rollen. Maar er is nog werk aan de winkel.

Bruno (VVBAD): Daar ben ik het mee eens. Ter aanvulling hierop: ik vind het een prestatie dat we vanuit het platform BoekenOverleg zo'n concreet plan op tafel leggen, waarbij elke partner een inbreng heeft. We delen al lang die eerste prioriteit van leesbevordering, die hebben we nu geconcretiseerd in een aantal actiepunten waar we verder mee kunnen werken. Het feit dat dit plan aanvaard is en dat we ermee aan de slag kunnen, is een ijkpunt voor het BoekenOverleg. Vanuit de sector bekeken is er op dit moment nog wel een hiaat dat ingevuld moet worden. We hebben de nodige mankracht en middelen nodig, maar de bovenlokale ondersteuning is met het verdwijnen van Locus grotendeels weggevallen.

Matthijs (VAV): Ook vanuit de Vlaamse Auteursvereniging is er veel zin om te praten over en te werken aan de concrete invulling van de actieterrainen. Ik denk dat je leesbevordering niet los kunt zien van de levende literatuur. We moeten op alle mogelijke plaatsen en momenten auteurs inschakelen, niet alleen om hun eigen boeken aan te prijzen, maar vooral om hun leesparcours te delen met mensen. Auteurs die hun dagen vullen met literatuur hebben altijd een parcours afgelegd om daar te komen, via het lezen van boeken van andere mensen. We moeten proberen om dat enthousiasme over te brengen, en dan sluit ik mij aan bij de stelling dat daar middelen tegenover mogen staan.

Sylvie (Iedereen Leest): Als ik terugdenk aan de vorige editie van *de Staat van het Boek*, twee jaar geleden, en het proces dat zich sindsdien voltrokken heeft, ben ik heel positief. Het heeft wel tijd gekost, maar dat is deel van een echt proces van overleg en dat zal nu onze kracht zijn voor de toekomst. Het voorbereidingstraject bracht ons rond de tafel en dat gebeurde in een goede sfeer en met de gemeenschappelijke intentie om samen te werken. Het idee om tot een consensus te komen over hoe we leesbevordering kunnen invullen, alleen al daar hadden we kunnen struikelen. Maar dat gebeurde niet. We hebben iets gevonden waar iedereen aan kan bijdragen, op inhaken en inspelen. We zijn niet in de valkuil getrapt van het te concreet te maken, maar maakten een dynamisch en open raamwerk. Het actieplan is een uitnodiging voor iedereen om bij te dragen tot de gemeenschappelijke doelstelling.

Bruno: Het is inderdaad heel open, maar als we een aantal vooropgestelde acties kunnen realiseren, zorgen we wel voor een structurele versterking. Een van de prioritaire acties in het plan is het organiseren van een train-de-trainer en vormingsaanbod. Als we dat vorm kunnen geven, dat mensen leren hoe ze leesplezier kunnen overbrengen, zal dat versterkend werken. Ook als we de genoemde lokale leesbevorderingsnetwerken uitbouwen, zal dat een structurele versterking zijn en op lange termijn impact hebben.

Koen: De essentie van het hele verhaal is het besef van het belang van het thema. De politiek heeft niet noodzakelijk de

makkelijkste weg gekozen door dit actieplan aan te nemen. Daar ben ik heel blij mee. We gaan voor duurzaamheid, werken op lange termijn, met zichtbare en minder zichtbare, maar vooral juiste acties. Daarom is het belangrijk dat dit plan niet ophoudt als deze Vlaamse Regering aftreedt. De volgende regering mag zich verwachten aan de opvolging van dit actieplan. Hier zijn we makkelijk twintig tot dertig jaar mee bezig.

Sylvie: Op zich is dit inderdaad geen interessant document voor de politiek, omdat het niet gaat om heel zichtbare veranderingen waar politici op korte termijn mee kunnen scoren. Dit gaat over trajecten en processen. Ik ben dan ook erg tevreden dat de minister van cultuur daar oren naar heeft. Twee van de meest gebruikte woorden in het document zijn 'netwerken' en 'samenwerking'. Ik denk dat we met dit plan onze maatschappelijke relevantie als sector nog zichtbaarder kunnen maken. Wat mij daarnaast positief stemt, is dat ik tijdens *de Staat van het Boek* heel vaak het woord leesplezier hoorde. Dat was ooit anders.

Koen: Ja, dat is waar. Dat woord begint er eindelijk in te raken. Er was een tijd dat leesplezier automatisch geassocieerd werd met strips. Die connotatie verandert stilaan. Het begint in onze bredere sector door te dringen dat langer, frequenter en meer lezen belangrijk is. Nu is het een kwestie van dit naar de buitenwereld uit te stralen.

Het actieplan is sterk gebouwd op de netwerken en samenwerking binnen de sector, wat is de meerwaarde van een ondersteuning op beleidsniveau?

Koen: Het actieplan bevat drie speerpunten: de nood aan synergie en afstemming, inzicht in het belang en de effecten van leesbevordering, en verdere professionalisering en inhoudelijke versterking van leesbevorderaars. Als de Vlaamse Regering daarmee akkoord gaat, dan is de consequentie dat zij daar in het beleid verder op moet bouwen. We hadden spectaculairdere zaken kunnen vooropstellen, maar we hebben gekozen voor minder zichtbare, maar duurzame speerpunten.

Bruno: Het is een visie, een beleidskader en tegelijk zitten er actielijnen in die het geheel concreet maken en keuzes maken in hoe netwerking aan te pakken. Zeker wat betreft beleidsdoelmeinoverschrijdend werken. Er zitten genoeg elementen in om concreet aan de slag te gaan.

Matthijs: Door die erkenning op politiek niveau is het belangrijk om nu kansen te grijpen, of toch zeker in de nabije toekomst. Ons sterk netwerk is trouwens interessant voor de politiek, want dat bestaande netwerk kost op zich niets extra.

Koen: Het is door enthousiasme te creëren met succesvolle voorbeelden van samenwerkingen dat je een dynamiek op gang brengt. Zo hebben wij het alleszins aangepakt. Je ziet bij dit soort plannen vaak een top-downaanpak. Wij pakken het anders aan. Vanuit een netwerk leveren wij iets duurzaam en we tonen

zo aan de beleidsvormers wat werkt en dus wat wij graag zouden willen dat ze ondersteunen.

Sylvie: De tactiek van de aantrekkelijkheid van goede voorbeelden. Naar mijn aanvoelen maakt dit plan onze sector makkelijker aanspreekbaar om mee samen te werken. Als sector kunnen we met dit actieplan aantonen dat we een interessante partner kunnen zijn, net omdat leesbevordering zo'n brede effecten heeft.

Er lopen momenteel al (piloot)projecten waarin de sector zelf geïnvesteerd heeft, daar komt ook een verwachting uit voort dat er vanuit de overheid een investering volgt?

Koen: Ja, dat klopt.

Bruno: Als we dan al wat zelfkritiek mogen hebben: we hadden misschien de budgettaire vragen wat beter mogen uitwerken. Daar moeten we in de toekomst oog voor hebben. Als we een opvolgend plan aan de regering presenteren, moeten we daar concrete financiële vragen aan koppelen. Nu blijft dat aspect een beetje in de lucht hangen.

Sylvie: Ik zie dat anders. Er is nu een inhoudelijk sterk document waarin we een duidelijk signaal geven dat we bereid zijn te ondernemen. Alle organisaties binnen het BoekenOverleg investeren erin, financieel en met expertise. De waarde daarvan is niet altijd in geld uit te drukken. Wie dit actieplan leest, beseft dat bibliotheken cruciaal zijn. Hun basiswerking moet verdergezet worden en daarnaast zijn er middelen nodig om de leesbevorderingsacties uit te voeren. Ook de auteurs hebben structurele ondersteuning nodig. Het plan zal pas goed zijn als de spelers sterk zijn. Alleen middelen tegenover bepaalde acties stellen, vind ik gevaarlijk.

Bruno: Daarom geeft het plan voor elke actie aan welke partners betrokken zijn. Maar daarnaast kunnen we misschien in de toekomst aangeven welke extra middelen nodig zijn.

Hebben alle partners binnen het platform BoekenOverleg hun eigen accenten kunnen leggen?

Bruno: Als iedere organisatie zijn eigen expertise en ervaring inbrengt, dan is het logisch dat die accenten er komen. Binnen het BoekenOverleg was er een oproep aan alle geïnteresseerden om samen een werkgroep op te richten om dit plan vorm te geven. Dat is geleidelijk aan gebeurd en er is geregeld teruggekoppeld naar het hele forum en de eigen achterban van de organisaties. Op die manier hebben we een plan dat gedragen wordt door de hele sector en niet alleen die paar mensen rond deze tafel.

Koen: Natuurlijk zitten er een aantal accenten in van bepaalde organisaties, maar het sterke aan dit actieplan vind ik net dat we op een consequente, coherente manier werken aan het geïntegreerd letterenbeleid. Er is op een heel logische manier gekeken naar hoe die partners in elkaar haken. De som is veel meer dan

“DE POLITIEK HEEFT NIET NOODZAKELIJK DE MAKKELIJKSTE WEG GEKOZEN DOOR DIT ACTIEPLAN AAN TE NEMEN.

het optellen van de verschillende bestanddelen, het is voor het eerst dat we dit binnen de sector kunnen bereiken.

Sylvie: Uiteraard wil iedere organisatie dat de gekozen acties bijdragen tot de eigen doelstellingen. Het plan staat niet los van onze eigen plannen, alles haakt mooi in elkaar, met het doel-publiek voor ogen.

Bruno: De accenten die in het actieplan vervat zijn, zoals professionalisering, dat zijn zaken waar wij als vereniging al mee bezig waren. Ook lokale netwerken vormen voor ons een belangrijk thema, dus in die zin sluit het plan nauw aan bij de ontwikkelingen die aan de gang zijn. Je voelt vanuit de bibliotheek-sector dat er veel mensen niet werken om geld te verdienen, maar vanuit een engagement, een keuze. Het werk rond lezen en leesbevordering, liefde voor literatuur en boeken is dat ook. Dat zit bij velen in het DNA en dat dragen ze uit. Met dit plan geef je hen een zichtbare plek binnen een netwerk, dat vind ik sterk. Dat je die inzet van de bibliotheken op beleidsniveau zichtbaar maakt.

Mathijs: Wij zijn als auteursvereniging heel blij dat er zo'n plan is waar we ons achter kunnen zetten. En het plan heeft auteurs nodig. Het woord attitude valt regelmatig wanneer het gaat over leesplezier. Auteur zijn, daar word je meestal niet rijk van, het is een levenshouding. Er zijn een aantal projecten waarin die houding centraal komt te staan en waar wij dus een grote meerwaarde kunnen betekenen. Een concrete actie is het piloottraject auteursresidentie op school. Momenteel loopt er een project in de Sassepoot in Gent en een ander in de Spectrumschool in Antwerpen. Het houdt in dat auteurs een aantal keer per week in de school aanwezig zijn en kijken hoe ze rond boeken en literatuur kunnen samenwerken. Er is bewust gekozen voor doelgroepen waar werken rond leesbevordering een uitdaging lijkt. De auteurs slagen er wel in door hun enthousiasme uit te stralen, door te laten zien wat literatuur voor hen betekent en er in de praktijk met de leerlingen rond te werken. Het zijn voorlopig maar twee projecten, maar als het werkt, zouden we dit graag uitbouwen. De eerste indicaties zijn alvast heel positief. Dat wil niet zeggen dat we dit meteen overal moeten invoeren. Stel dat je in elke provincie elk jaar een paar projecten kunt opzetten, dan kun je daar een duurzaam effect mee hebben in die scholen. Er is volgens mij geen beter voorbeeld van aanzetten tot lezen. Ook bij mezelf vormden lezingen van auteurs, mensen die een compleet andere belevingswereld voorstellen, een *trigger* om auteur te worden.

Sylvie: De keynotespreker op *de Staat van het Boek*, auteur Alex Boogers, toonde in zijn betoog mooi aan wat de leerkracht voor jongeren kan betekenen. Hoe leerkrachten de gidsfunctie

hebben om jongeren tot leesplezier te brengen. Wij laten met dit actieplan leesplezier ontsnappen uit het hokje van het vak Nederlands waarin het soms wordt geduwd.

Matthijs: Dat is inderdaad belangrijk, dat het geen nichebegrip meer is. Laat ons hopen dat politici op het volgende symposium niet meer zo angstig zijn om leesplezier op te nemen in de eindtermen. Dat was nu bij het afrondend debat tussen de politici erg voelbaar. Op een bepaald moment hoorde ik iemand zeggen: wat is nu het probleem om dat gewoon op te nemen in de eindtermen? Dat het niet meetbaar is? Dat kan niet, want seksuele voorlichting staat ook in de eindtermen, en hoe ga je dat dan meten? Blijkbaar is het toch een resultaat van het denken dat leesbevordering deel uitmaakt van het vak Nederlands en met grammatica en taalbeheersing te maken heeft. Je hebt twee benaderingen van het leeslijstje: het lijstje afwerken als hoofddoel, of oog hebben voor het parcours dat afgelegd is.

Bruno: Als leesplezier een doelstelling is die je moet bereiken als leerling, dan moet je aantonen dat je plezier hebt in het lezen. Dat is de manier om het kapot te maken natuurlijk.

Koen: Ik denk dat het onze uitdaging is om aan te tonen dat leesplezier meer een attitude of levenshouding is. Als we zeggen dat dat in de eindtermen moet, heeft dat te maken met een soort van impliciete levenshouding. Dat is niet iets wat je bij op het lijstje van technische capaciteiten zet. Maar dat heeft nog niet iedereen door. Via leesplezier leer je jezelf te verplaatsen naar iemand anders. Het creëert tolerantie. Er komt zoveel meer bij kijken, waardoor het maatschappelijk relevant is. Eigenlijk beantwoordt leesplezier aan een heel grote nood in onze samenleving, maar dan niet op een moraliserende manier.

Bruno: De invulling van leesbevordering in dit actieplan dwingt de leerkracht om op een heel andere manier met leeslijstjes om te gaan. Het gaat niet meer over wat of hoeveel je moet lezen. Wel over de zoektocht naar iets waar de leerling plezier in kan vinden om te lezen. Ik kan me voorstellen dat dit het voor de leerkracht iets complexer maakt.

Koen: Een schoolvoorbeeld is dat van Alex Boogers, over een les in een technische school waar hij vraagt om een boek mee te brengen. Dan komt een leerling met een boek van Mohammed Ali aan en kun je zeggen: "Nee, dat is geen literatuur." Maar waar sta je dan? Je kunt ook zeggen: "Lees het maar, beleef er plezier aan en als je dat leuk vindt, kan dit andere boek ook interessant zijn." Dat is een minder krampachtige manier om hiermee om te gaan. Deze aanpak baseert zich op de *stepping stone*-theorie: als je ze te pakken krijgt, ga je hen verder begeleiden en binnen de kortste keren zijn ze misschien wel enthousiast om te lezen.

> Zie ook p. 43

Wat gaan jullie doen wanneer de acties die al opgezet zijn succesvol blijken?

Sylvie: Bijvoorbeeld voor de actie met de auteursresidenties: dit zijn nu twee pilootprojecten omdat we dit willen opvolgen, monitoren en in kaart brengen. Maar in de toekomst willen we er wel meer kunnen opstarten. Dan moeten we bekijken welke auteurs interesse hebben en scholen selecteren. Het moet in eerste instantie niet exponentieel groeien, vind ik, de matching is heel belangrijk. Dus er moet voldoende tijd besteed kunnen worden aan de zorg en opvolging.

Koen: De acties waarvan we echt weten wat de effecten zijn en die positief onthaald worden, zullen we naar voor schuiven als voorbeelden om verder uit te bouwen. Dan zal het zoals alles in dit land op z'n Willem Elsschots zijn, tussen droom en daad. We zullen kijken wat realistisch haalbaar is. Er is nu het voorbeeld van Boekstart, dat zoals de eerste actie van het actieplan voorstelt, verder uitgerold wordt. Dit is een project dat al tien jaar loopt. Je moet niet naïef zijn, dit actieplan zal tijd vergen en een vierde, vijfde, zesde versie zullen volgen voor de komende regeringen.

Er zijn wel nog een aantal voorwaarden voor het slagen van het actieplan?

Koen: Ja, dat lijkt me logisch. Als eerste voorwaarde is er de inzet en betrokkenheid van de organisaties in het BoekenOverleg. Maar aangezien ze hebben aangegeven dat ze dat gaan doen, twijfel ik daar niet aan. Het zal natuurlijk ook afhangen van het beleid, of er deuren openen. Er moet niet per se meteen veel geld liggen, maar we moeten wel op een volwassen manier het gesprek kunnen aangaan en de verschillende beleidsdomeinen kunnen betrekken. Ik ben ervan overtuigd dat er in andere beleidsdomeinen ook organisaties zijn die zelf een stuk van hun focus op dit actieplan kunnen leggen en hier een stuk aandacht en middelen voor kunnen vrijmaken.

Bruno: We hebben alleszins een sterk verhaal als we kunnen aantonen dat bepaalde projecten werken en we die willen uitbreiden en versterken.

Sylvie: Boekstart is, zoals gezegd, een goed voorbeeld van een pilootproject dat uitgerold zal worden over heel Vlaanderen, net omdat er geïnvesteerd is in samenwerking met andere beleidsdomeinen. Iedereen Leest en Kind en Gezin hebben hiervoor een overeenkomst, met samengebrachte doelstellingen: het leesplezier stimuleren, jonge kinderen in contact brengen met boeken en hun ouders stimuleren om voor te lezen. Dat is geen kunstmatige koppeling die van bovenaf opgelegd werd.

Bruno: Daar ligt inderdaad de sterkte van het actieplan: het is de eerste keer dat we allerlei eigen initiatieven van organisaties samenbrengen en versterken. Hier kunnen we een aantal jaar mee aan de slag.

Het actieplan legt ook sterk de nadruk op professionalisering.

Bruno: Dat is een andere sterkte van het plan. Je kunt niet alleen leesplezier uitdragen, daar moeten mensen voor gevormd

worden. Die nood is er altijd geweest, maar werd in het verleden minder benoemd. Het is de ambitie om daar werk van te maken.

Sylvie: Iedereen Leest probeert nu bijvoorbeeld de schakel te zijn tussen de zelfstandige leesbevorderaars. Ik denk dat we het plan een grote stimulans kunnen geven als we hen kunnen overtuigen om samen aan de slag te gaan.

Dit actieplan is duidelijk door de sector uitgewerkt, is het een overwinning dat de Vlaamse regering dit nu ondersteunt?

Bruno: Het stond in het regeerakkoord, minister Gatz moest met een actieplan komen en hij heeft het op een zilveren plateau aangeboden gekregen.

Koen: Ik denk dat Leen van Dijck dat heel juist verwoordt heeft in haar speech tijdens *de Staat van het Boek*. Namelijk, we zijn met een ongelooflijk ambitieus memorandum naar de politiek getrokken. Daarin stonden een heleboel punten, zoals de gereguleerde boekenprijs, het actieplan leesbevordering, een generieke boekencampagne, een beter sociaal statuut voor de scheppende kunstenaar, enz. Het is volgens mij nooit gezien dat er vijf prioriteiten uit het memorandum van een sector in een regeerakkoord komen. Ik ken een aantal sectoren waar organisaties zich afvragen hoe we dit gedaan kregen. We zijn met een heel geloofwaardig eisenpakket gekomen en hebben, denk ik, goed lobbywerk verricht. Of dat dan wil zeggen dat wij het werk van de regering gedaan hebben, of dat de regering onze eisen heeft ingewilligd, dat vind ik niet belangrijk. Het belangrijkste is dat we voelen dat we op een of andere manier als partners — overheid en sector — iets kunnen realiseren.

Bruno: Je wilt ook niet dat een actieplan in het regeerakkoord staat en vervolgens de minister met een plan komt waar je als sector niet achter staat. We hebben nu een plan dat voorgesteld is door de sector en bekrachtigd werd door de minister, dus gedragen is door zowel het veld als het beleid.

Sylvie: Er is hard gewerkt aan het actieplan en het is een toekomstvisie geworden waarop we kunnen verderbouwen.

Matthijs: Leen van Dijck had het over een to-do-lijstje dat ze aan de minister zou overhandigen. Het is fijn dat we niet enkel moesten toekijken, maar ook iets te zeggen kunnen hebben.

Koen: Ik beschouw dat als een bewijs van vertrouwen in het feit dat de sector en het BoekenOverleg met een geloofwaardig plan gekomen zijn. Ik hoop dat we in de toekomst zo kunnen blijven werken.

Bruno: Het is ook voor onszelf een proces geweest. Als we in het memorandum van 2014 schreven "leesbevordering is de eerste prioriteit", denk ik dat we eigenlijk zelf niet goed wisten hoe we dat gingen uitwerken.

Koen: Ik herinner me nog dat dat geen evidentie was, we hebben gebakkeleid over hoe we aan leesbevordering zouden beginnen. Maar het is ons gelukt. Op naar het volgende memorandum. ■

Jan Corthouts

“Soms voel ik mij een evenwichtskunstenaar.”

Hoe ben je in de bibliotheeksector beland?

Ik studeerde af in 1982 (KU Leuven - Moderne Geschiedenis). Lesgeven lag mij niet echt. Ik heb me nooit beklagd dat ik na mijn legerdienst de net gestarte opleiding IBW besloot te volgen. Tegelijkertijd had ik het geluk in te kunnen stappen in een BTK-project (Bijzonder Tijdelijk Kader), waarin ook veel van mijn (werkloze) studiegenoten terecht kwamen. Van 1985 tot 1987 werkte ik zo op het archief van de Abdij van Tongerlo. Ik maakte er archiefinventarissen en een inventaris van de handschriften. De banden met de abdij zijn nog steeds nauw en hartelijk.

Waar werk je nu? En wat houdt je baan in?

Nadien werkte ik in het Hoger Instituut der Kempen (Geel – nu Thomas More) en aan de KU Leuven (LIBIS-Net). In 1994 stapte ik over naar de Universiteit Antwerpen. Ik begon er als adjunct van de directeur van de UIA-bibliotheek en legde mij in die functie vooral toe op het domein van bibliotheekautomatisering, een domein dat mij tijdens mijn studies IBW mateloos interesseerde. Sinds de eenmaking van de UAntwerpen ben ik diensthoofd van het Anet automatiseringsteam en het gelijknamige bibliotheeknetwerk. Er zijn twee hoofdlijnen in mijn job: de Brocade softwareontwikkeling in goede banen leiden en waken over de kwaliteit van de dienstverlening die Anet met behulp van Brocade aan haar partners biedt.

Met welke thema's ben je beroepsmatig veel bezig?

Automatisering heeft vandaag een impact op alle aspecten van bibliotheekbeheer en is steeds breder gaan sporen. Het Anet netwerk breidde gaandeweg zijn werkterrein uit naar archief- en erfgoedbeheer. Archieven gaan op een andere manier aan de slag met werkprocessen en dat is erg verrijkend en inspirerend.

Hoe ziet een werkdag er voor jou uit?

Ik besteed veel tijd aan overleg met de bibliotheken en archiefinstellingen

van Anet en met CiBLiS, de spin-off van UAntwerpen en CIPAL, die onze Brocade software mee ontwikkelt en commercialiseert in Vlaanderen, Nederland en Zuid-Afrika. Werkdagen zijn vaak onvoorspelbaar en 's avonds stel ik vaak vast dat ik niet veel van mijn oorspronkelijke to-do-lijstje heb afgevoerd. Veel van mijn werktijd gaat naar vergaderen. Soms voel ik me een evenwichtskunstenaar want je moet bij het ontwerp van toepassingen verschillende belangen met elkaar verzoenen.

Welke ambities koester je?

Ik ben ondertussen 57. En ik merk dat ik op die leeftijd wat nostalgisch word, maar tegelijkertijd ook meer kan relativeren. Ik huldig het motto *Festina lente*, Haast u langzaam. Wat zich vertaalt in mijn job als: zeg niet meteen ja of nee, maar wees bedachtzaam en neem tijd om te doorgronden. Je oogst zal groter zijn. En toch — zoals mijn collega vaak zegt — laat niet na om tussentijds laaghangend fruit te plukken.

Volg je het internationale vakgebied op?

Ik probeer de vakliteratuur bij te houden en deel te nemen aan congressen zoals LIBER. Het meeste leer ik elke dag bij van de collega's in de UAntwerpen, het Anet netwerk en daarbuiten. Veel collega's met wie ik elke dag samenwerk tonen een grote betrokkenheid en blijven mij met hun expertises en creativiteit elke dag verbazen en inspireren.

Wat is je leukste bibliotheek- of archiefervaring?

Ik herinner me heel goed hoe ik begin jaren 90 uitgenodigd werd door de netwerkdienst van de KU Leuven om kennis te maken met TCP/IP, e-mail en telnet. Dat leefde toen nog niet echt, er waren maar enkele mensen. Ik was echter meteen met verstomming geslagen. Terug op mijn bureau vertelde ik mijn collega's dat ik net terug was van een bezoek aan de Library of Congress. Het digitale tijdperk was begonnen, en ik was een bevoorrechte getuige. ■

JAN CORTHOUTS

Geboren in Antwerpen op 8 februari 1960

Werkt sinds 1994 bij Universiteit Antwerpen

Eerste baan: Bij het archief van de Abdij van Tongerlo

Vrije tijd: ik kan mij volledig ontspannen met koken en met wandelen. Ik hou van actieve vakanties. Het maakt de geest vrij.

Inspiratie: mensen die door wat ze anders doen en denken mij tot nieuwe inzichten brengen.

“Een passie voor leesvoer, maar ook voor mensen.”

Ons team kan het best beschreven worden als een mix van mensen met een achtergrond in de bibliotheek- of socio-culturele wetenschappen. Onze

Leukste compliment ooit gekregen: “Dankzij jullie inzet is mijn probleem opgelost”: we helpen de mensen graag. 😊

We hebben de ambitie om uit te groeien tot een ware belevenisbibliotheek: een echt kennis- en vrijetijdsknooppunt voor onze lokale gemeenschap. We willen de meest laagdrempelige vrijetijdspartner zijn: wie je ook bent, hoe oud je ook bent, welke taal je ook spreekt, iedereen is welkom. Om te polsen naar de verwachtingen van onze potentiële gebruikers voeren we van april tot juni een bevraging bij de inwoners van de gemeente. Via een enquête

stafmedewerkers werken zo veel mogelijk dienstoverschrijdend. Voor de werking van de bibliotheek in het kader van onder andere kindbeleid, integratie, enz is dat een echte meerwaarde.

Welke eigenschappen zijn cruciaal om in dit team te functioneren?

Keep calm en vooral gaan. Om binnen ons team te functioneren moet je vooral veel goesting en passie hebben, niet alleen voor leesvoer maar ook voor mensen. Als bibliotheekmedewerker willen we immers echte ambassadeurs zijn voor onze bib en onze bezoekers zo goed mogelijk helpen. Je bent ook best een multitasker bij drukke momenten: gezien onze beperkte bezetting is dat soms wel nodig. Iedereen zet hier boeken terug in collectie en ook het diensthoofd draait mee zaterdagshifts. ■■

“OOK HET DIENSTHOOFD DRAAIT MEE ZATERDAGSHIFTS.

TEAM

Christine De Mey, Bernadette Hügearts, Jonas De Neef en Maja Cornelis: bibliotheekmedewerkers
 Frauke Herssens: Stafmedewerker kindbeleid en scholenwerking
 Ingrid De Backer en Kenny Triest (student): Baliemedewerker
 Hilke Arijts: Diensthoofd

Antwerpen Vertelt

Verhalen en vertellers, daar draaide het om tijdens Antwerpen Vertelt. Vijf dagen lang, van 10 tot 14 mei, door de stad.

p. 24 boven: Voorstelling BoomBoom van Dimitri Leue over eekhoorns op de vlucht.

p. 24 onder: Egeltekenaar vertelt en tekent in bibliotheek Permeke.

p. 25 boven: Henos geeft een vertelrondleiding in het Red Star Line Museum over vluchten en thuiskomen.

p. 25. onder: Aandachtige luisteraars bij het vertelfestival in bibliotheek Permeke.

Antwerpen Vertelt, een initiatief van Antwerpen Boekenstad.
De organisatie heeft het festival de stad en hield halt in de Roma, bibliotheek Permeke,
Antwerpse scholen en het Red Star Line Museum.

Foto's: Sigrid Spinox en Frederik Beyens

DAT 19DE-EEUWSE BOUWPLAN IS WEGGEGOOID!?

Waardering van de drager als sluitsteen voor substitutie na digitalisering van statisch archief.

Willem Vanneste, FelixArchief

In *Gooi dat 19de-eeuwse bouwplan maar weg!* (META 2016/1) pleitte ik ervoor om ook voor ouder statisch archief substitutie toe te passen na digitalisering. Waarom zouden we immers nog investeren om een analoge kopie te bewaren als we ook een digitale kopie van het archiefdocument bewaren? Ondertussen zijn we meer dan een jaar verder en heeft het FelixArchief een procedure uitgewerkt om te bepalen wanneer we substitutie kunnen toepassen als we archieven digitaliseren.

SUBSTITUTIE IS WEINIG ZINVOL

Is substitutie de enige reden om te digitaliseren? Verzin iets anders! De plaatswinst die substitutie oplevert is de investering meestal niet waard. Digitaliseren van papieren documenten is nu eenmaal duur, zeker als het over statisch archief gaat. Dat is zelden geschikt voor bulkscanning op grote schaal.

Een strekkende meter 19de-eeuwse dossiers digitaliseren kost al gauw drieduizend euro. Ook de opslag en het beheer van de digitale kopieën zijn niet gratis: een meter gedigitaliseerd materiaal op hoge resolutie in TTIF neemt al snel 100 GB of meer in beslag. Het bewaren en beheren van een strekkende meter papier kost daarentegen ongeveer 20 à 25 euro per jaar. Bij een bedrijf als Merak betaal je bijvoorbeeld iets meer dan 23 euro per meter per jaar bij 80 meter papieren archief. Wil je meer dan 85 meter laten bewaren en beheren, dan moet je contact

opnemen. Grote volumes kosten dus vermoedelijk nog minder. Als er al een terugverdieneffect is door de plaatswinst, zou dat voor die 19de-eeuwse dossiers pas na honderden jaren renderen.

Elke situatie is anders en voor bepaalde soorten documenten is de digitaliseringskost lager. Maar toch, de geboekte plaatswinst betekent enkel in tweede lijn een meerwaarde. De mogelijkheid tot substitutie op zich is niet voldoende om bepaalde reeksen te digitaliseren.

SUBSTITUTIE: EEN MUST ALS JE TOCH DIGITALISEERT

Gezien de kost is digitalisering doorgaans pas interessant met het oog op preservatie of beschikbaarstelling. Als je archiefdocument verloren dreigt te gaan door verzuring, desintegratie of gebrek aan geschikte afspiegelapparatuur is digitalisering zeker de investering waard, zelfs een must. Ook als bepaalde dossiers of

documenten veel gevraagd zijn is digitalisering de investering waard. Elke raadpleging van papieren documenten vraagt immers handelingen die niet gratis zijn. Bij veel geraadpleegde stukken kun je dat automatiseren door te digitaliseren. Deze investering verdient je sneller terug door te besparen op handelingen die tijd en dus geld kosten.

Als je investeert in het digitaliseren van dergelijke archieven moet je substitutie overwegen. Na digitalisering heb je immers twee versies van hetzelfde document. Zowel de analoge als de digitale bewaren en beheren is een dubbele kost. Die kun je enkel rechtvaardigen als beide kopieën voldoende waarde hebben. In theorie zal je digitale kopie altijd meer waard zijn dan je analoge. Je digitaliseert immers met het oog op preservatie en/of beschikbaarstelling. De drager heeft dus nog enkel een overlevingskans als hij als drager op zich nog enige waarde heeft.

Kijk bijvoorbeeld naar de oude videobanden die we momenteel massaal via VIAA kunnen laten digitaliseren. Die tapes lagen al jaren te verkommeren in onze depots. Vaak beschikt een bewaarinstelling niet over de nodige apparatuur om de opnames te raadplegen, en weet men nauwelijks wat er op de tapes staat. Nu ze gedigitaliseerd zijn, zijn de beelden eindelijk toegankelijk en houden we verdere degeneratie van de beelden tegen. Waarom zouden we dan nog langer die minderwaardige magnetische dragers bewaren? De beelden daarop zullen alleen nog maar slechter worden en betere apparatuur om videobanden af te spelen komt niet meer op de markt. Als je dan een digitale kopie hebt die je eenvoudig kunt raadplegen, zonder verlies kunt kopiëren en verder bewaren, kun je je afvragen waarom je nog langer zou investeren om analoge Betacam of VHS-bandens in je goed geklimatiseerd depot te laten liggen. In *Gooi dat 19e-eeuwse bouwplan toch maar niet weg*, de reëliek op mijn eerdere artikel, vraagt mijn gewaardeerde collega Noël Geirnaert zich af waarom het VIAA nog steeds aarzelt om die stelling te onderschrijven.

WAARDE VAN DE DRAGER

Het staat natuurlijk iedereen vrij om na digitalisering de analoge versies te bewaren, ook al hebben ze geen duidelijke meerwaarde. Wie echter kostenbewust is, zou zich na digitalisering de vraag moeten stellen of substitutie aangewezen is. Eerst moet je de digitale kopie evalueren. Is het een volwaardige vervangingskopie? Bevat ze alle essentiële elementen van het document? Als dat niet in orde is, is substitutie niet aan de orde en stopt het verhaal. Voor interne digitaliseringsprocessen moet je dus nagaan of ze de gewenste output leveren, en waar nodig bijsturen. Bij de stad Antwerpen hanteren we hiervoor een *Checklist vervanging papier door digitalisering*. Voor externe digitalisering zorgt je ervoor dat de nodige vereisten in het bestek staan en controleer je bij de levering of de bestanden voldoen aan de vereisten. Kwaliteitscontroles op vlak van volledigheid en leesbaarheid zijn daarbij sleutelelementen.

Moet je nog gaan digitaliseren, dan kun je dit natuurlijk ook omkeren. Je evalueert dan eerst of de analoge kopieën in aanmerking komen voor substitutie. Vervolgens kun je extra eisen stellen aan de digitalisering, bijvoorbeeld een extra controle op volledigheid.

Is de digitale kopie in orde, dan kan de analoge versie dus weg. Toch vanuit archiefttechnisch perspectief. De informatie is bewaard in een formaat dat functioneel een meerwaarde biedt ten opzichte van de analoge drager. Maar wat als de analoge drager nog een bepaalde waarde heeft? Dat kan een inhoudelijke waarde zijn die onlosmakelijk verbonden is aan de drager, zoals een bijzonder watermerk. In voorkomend geval bevat de digitale kopie niet alle essentiële elementen van het document en is substitutie niet mogelijk.

Heeft de analoge drager geen informatie (meer)waarde meer, welke waarde kan hij dan nog hebben? De voornaamste, maar ook de moeilijkste, is de erfgoedwaarde. Hier betreed je het — voor de archivaris soms onwennige — terrein van de musea. Gelukkig zijn er publicaties zoals *Op de museale weegschaal* en het *Stappenplan waarderen religieus erfgoed* die inspiratie kunnen geven. Veel van de hieronder geformuleerde criteria voor het bepalen van de waarde van de drager komen uit voornoemde publicaties.

Daarnaast kan de analoge versie nog steeds een juridische waarde hebben, bijvoorbeeld een oude akte of vergunning die nog steeds geldig is. In principe gaan we er bij substitutie van uit dat we een betrouwbare kopie maken die juridisch gezien quasi gelijkwaardig is aan het origineel. Maar quasi is niet helemaal, dus de juridische waarde is een mogelijke reden om geen substitutie toe te passen. In mijn ogen geldt dit maar voor een zeer beperkt aantal stukken, vooral de stukken die een formeel statuut van akte hebben. Ook dit argument kan vervallen wanneer de nieuwe wetgeving inzake de elektronische vertrouwensdiensten (de wet van 21 juli 2016, ook gekend als de *Digital Act*) in uitvoering is. Deze wet voorziet immers

dat een digitale kopie juridisch gelijkwaardig wordt aan het origineel als ze gemaakt werd door een gekwalificeerde elektronische archiveringsdienst.

De drager kan ook een economische waarde hebben. De analoge versie kan bijvoorbeeld op de antiquariaatsmarkt een zekere verkoopwaarde hebben. Die waarde kan dus een relevant criterium zijn, zeker als je je als instelling zelf ook op de markt begeeft voor het verwerven van stukken. Om het uittrekken van archieven tegen te gaan huldigt het FelixArchief het principe dat archief geen geldelijke waarde zou mogen hebben. Voor ons is dit alvast geen argument.

Tot slot is er nog de emotionele waarde. De analoge versie heeft op basis van niet-aanwijsbare redenen voor velen een bepaalde emotionele waarde, die maakt dat men niet snel geneigd zal zijn om iets ouds weg te gooien. Bij substitutie kunnen we geen rekening houden met persoonlijke emoties. Is een stuk van emotionele waarde voor een grotere groep of gemeenschap, dan is er eigenlijk sprake van een erfgoedwaarde.

CRITERIA OM DE WAARDE VAN DE DRAGER TE BEPALEN

Om de dragers te waarderen hebben we uiteindelijk elf criteria geformuleerd. De meeste criteria dienen om die moeilijk te vatten erfgoedwaarde in te schatten. Ze zijn grotendeels overgenomen uit *Op de museale weegschaal*. Sommige quasi letterlijk, andere enigszins geherformuleerd. Bepaalde criteria zijn niet overgenomen en er werden criteria toegevoegd op basis van voorgaande overwegingen over de potentiële waarde van de drager. De emotionele waarde is op zich niet weerhouden als criterium. Die zit voldoende vervat in de criteria die peilen naar de mogelijke erfgoedwaarde.

De elf criteria zijn:

- **Inhoudelijke waarde**

Is er informatie die onlosmakelijk met de drager verbonden is? Bijvoorbeeld een bijzonder watermerk, de indruk in het papier, het soort inkt, enz. Vormt

deze informatie een essentieel element van het document en/of heeft deze informatie enige archiefwaarde?

- Juridische waarde

Heeft de analoge versie een bijzondere juridische waarde? Riskeert men kosten of een ander nadeel als alleen de digitale kopie voorgelegd kan worden?

- Fysieke staat

De fysieke staat geeft de drager op zich geen waarde. Alleen een zeer goede of uitzonderlijke staat kan de drager mogelijk enige waarde geven. Een slechte fysieke staat of te verwachten degeneratie is dan weer een reden om te digitaliseren. Nadien substitutie toepassen is dan een logische tweede stap omdat het document toch verloren gaat.

- Zeldzaamheid

Is de drager uniek? Is dit soort of type object – combinatie drager en inhoud – zeldzaam?

- **Representativiteit**

Is de drager representatief voor een bepaald type document, voor een bepaalde periode of voor een bepaald type van gebruikt materiaal? Is het (een van) de eerste in zijn soort?

- Historische waarde

Is er een associatie met een bepaalde persoon, groep, gebeurtenis, plaats of activiteit in het verleden? Is er een

associatie met een bepaalde periode, proces, thema, ontwikkeling, tijdsbeeld of levensstijl?

- Artistieke waarde

Is het object — de combinatie van dra-
ger en inhoud — bijzonder om zijn con-
cept, uitvoering, vormgeving, techniek
of creativiteit? Is het een representatief
voorbeeld van een bepaalde stijl, strom-
ing of kunstenaar?

- Maatschappelijke waarde

Vervult het object — de combinatie van drager en inhoud — een functie voor een bepaalde groep of gemeenschap in het hier en nu? Zijn er groepen die nu een bijzondere band met het object hebben? Heeft het een actuele, sociale, religieuze, politieke of maatschappelijke betekenis? Is het object bepalend voor de identiteit van een groep op dit moment?

- Beleving

Wekt het object — de combinatie van drager en inhoud — een bepaalde collectieve beleving op? Ademt het een bepaalde sfeer uit, roept het emoties op? Speelt het op een bepaalde manier in op de zintuigen?

- **Museaal**

Is het object – de combinatie van dra-
ger en inhoud – potentieel interessant
voor tentoonstellingen of andere vor-
men van fysieke presentatie?

- **Economisch**

Genereert het object of de collectie inkomsten voor de organisatie? Komen er bezoekers op af? Is het bepalend voor de bekendheid en de reputatie van de organisatie?

Op zich is het waarderen van de dragers subjectief. Daarom maakten we een *Waarderingsformulier voor analoge dragers*. Geen gebeitelde formule, wel een hulpmiddel voor de archiefconsulent om zijn substitutiefoorstel uit te werken. Het helpt om de nodige afwegingen te maken en zo tot een gemotiveerd voorstel te komen.

Eerst identificeer je voor welke reeks of welk type materiaal je de analoge dragers wil waarderen. Vervolgens kun je voor elk van de elf criteria aangeven of dit 'absoluut', 'relatief' of 'niet' van toepassing is.

- Geef je voor minstens één van de criteria 'absoluut' aan, dan is elke drager uit de reeks op zich waardevol. Dan pas je geen substitutie toe en moet je eigenlijk de andere criteria niet meer waarderen.
- Geef je voor minstens één van de criteria 'relatief' aan, dan kan minstens één drager uit de reeks conform de criteria waardevol zijn. Substitutie is dan mogelijk mits een representatief staal. Een andere optie is om op dragers met een

“BIJ SUBSTITUTIE KUNNEN WE GEEN REKENING HOUDEN MET
PERSOONLIJKE EMOTIES.
IS EEN STUK VAN EMOTIONELE WAARDE VOOR EEN GROTERE
GROEP DAN IS ER SPRAKE VAN EEN ERFGOEDWAARDE.

bepaald (inhoudelijk) kenmerk geen substitutie toe te passen. Dat laatste geldt vooral als het object zijn waarde haalt uit de context (bv historisch, antiek, maatschappelijk). Je kunt er bijvoorbeeld voor kiezen om alle plannen van een historisch gebouw ook nog analoog te bewaren.

- Geef je voor alle criteria 'niet' aan, dan heeft geen enkele drager uit de reeks nog enige waarde. Substitutie is dan zeker mogelijk, zelfs aangewezen.

Door naast elk criterium bijkomende toelichtingen of opmerkingen te geven kan de archiefconsulent elke score motiveren. Vooral bij een 'relatief'-score kan dit achteraf helpen om te bepalen welke selectie van de dragers het best behouden blijft.

DE FELIXARCHIEF-PROCEDURE, ZES STAPPEN NAAR SUBSTITUTIE

Binnen het FelixArchief geldt tegenwoordig het principe dat bij elke digitalisering, intern of extern, moet geëvalueerd worden of substitutie kan. We werkten een procedure uit om in zes stappen reeksen of materiaaltypes te beoordelen. Het idee is dat de archiefconsulent een evaluatie maakt en een voorstel uitwerkt. Zo nodig stemt hij of zij dit af met externe belanghebbenden of experts. Is er een consensus? Dan gaat het voorstel naar de stadsarchivaris die de finale beslissing neemt.

De zes stappen naar substitutie van het statisch archief zijn:

1 Het resultaat van de digitalisering evalueren.

Aan de hand van de criteria uit de *Checklist vervanging papier door digitalisering* evalueren we in de eerste plaats of het resultaat van de digitalisering voldoet aan de vereisten om substitutie te kunnen toepassen. Voldoet ze niet, dan is substitutie geen optie en kan men de evaluatie stoppen. Voldoet ze wel, dan is substitutie een optie en zet men de evaluatie voort.

2 De (potentiële) waarde van de drager bepalen.

Met behulp van het Waarderingsformulier analoge dragers evalueren we of de drager eventueel nog waarde heeft, zoals hiervoor uitvoerig

besproken werd. Indien nodig stemmen we af met experts of belanghebbenden.

3 Een voorstel tot substitutie uitwerken.

De archiefconsulent werkt op basis van voorgaande een voorstel uit. Dat kan in twee richtingen gaan. Of de dragers zijn nog waardevol en substitutie is dus geen goed idee. Of de dragers zijn waardeloos en kunnen dus met de ogen dicht vernietigd worden. Tot slot heb je dan nog alle mogelijke variaties daar tussenin.

4 Het substitutievoorstel bespreken.

De archiefconsulent legt het voorstel voor aan de collega's. Hiervoor hebben we een 'beschrijversoverleg'. Als er nog veel opmerkingen, onduidelijkheden of onenigheid zijn zal hij of zij het voorstel moeten herwerken en opnieuw voorleggen tot er een consensus is. De besprekingen en het uiteindelijke besluit documenteren we in een verslag.

5 Het voorstel ter goedkeuring voorleggen.

Als er een consensus is gaat het voorstel naar de stadsarchivaris. Zij neemt de finale beslissing. Die beslissing wordt vastgelegd in een besluit stadsarchivaris, conform de formele besluitvormingsprocedures die bij de stad Antwerpen gehanteerd worden. Omdat stadsarchivaris Inge Schoups ook gemachtigde van de rijksarchivaris is, voldoen we meteen ook aan het standpunt van het Rijksarchief dat stelt dat voor substitutie de toestemming van de algemeen rijksarchivaris of diens gemachtigde nodig is.

6 De analoge dragers vernietigen.

Zodra de beslissing genomen is volgt er een werkopdracht om de effectieve vernietiging uit te voeren. Deze vernietiging documenteren we gedetailleerd in een substitutiedossier.

DE TOEPASSING

Een eerste toepassing is een reeks politiefoto's. Het gaat over een kleine reeks foto's die deel uitmaakten van met schimmel besmette dossiers. De dossiers werden met gammastralen ontdaan van schimmels, maar die procedure is niet toepasbaar op foto's. Zij zijn dus nog steeds besmet. Daarom werd voorgesteld om de

foto's meteen te digitaliseren en de originelen te vernietigen. Alleen een beperkt aantal foto's over racisme en vreemdelingenhaat hebben waarschijnlijk een emotionele waarde voor bepaalde bevolkingsgroepen (criterium maatschappelijke waarde) en daardoor ook een potentiële tentoonstellingswaarde (criterium museale waarde). Daarom zal de analoge versie van die zeven foto's gerestaureerd en bewaard worden. De analoge kopie van de andere foto's kan weggegooid worden.

Een moeilijkere casus is een grote reeks bouwdoosjes — 2.100 strekkende meter — die loopt vanaf 1830 tot 2007. Bij het invullen van het waarderingsformulier voor deze reeks quoteerden we bij zeven van de elf criteria 'relatief'. Dat impliceert dat een drager, bijvoorbeeld een papieren bouwplan, een potentiële waarde kan hebben conform zeven criteria, namelijk zeldzaamheid, representativiteit, historische, artistieke, maatschappelijke, museale waarde en beleving. Daardoor was het niet eenvoudig om te bepalen welke dossiers of welke stukken bewaard moesten blijven in hun analoge versie. Op basis van al deze criteria dossiers selecteren zou te complex zijn en te veel tijd vragen. Daarom was de conclusie, na een eerste bespreking op het beschrijversoverleg, om een tijdscesuur te leggen. Vanaf een bepaald jaar zijn de reproductietechnieken immers van die aard dat de papieren vorm nog weinig bijzonder is en dus ook weinig tot geen potentiële erfgoedwaarde heeft. Vanaf dat jaar zouden alle analoge versies dus weg kunnen, alles van voor dat jaar moet behouden blijven.

Na zowel interne als externe afstemming kwamen we echter tot de conclusie dat een tijdscesuur pas vanaf de 21ste eeuw toegepast kan worden: vanaf dan is het meeste analoge materiaal geproduceerd met behulp van soft- en hardware. Als je over een digitale kopie beschikt kun je de analoge vorm dan ook niet meer veel waarde toedichten.

In het laatste voorstel werden de dossiers opgedeeld in drie periodes. Alle dossiers vanaf 2001 kunnen na digitalisering weggegooid worden, conform voorgaande

motivatie. Voor de 20ste eeuw zouden we enkel een representatief staal bijhouden. Het idee is om als referentie voor het bepalen van dit staal de *Inventaris Onroerend Erfgoed* te gebruiken (www.inventaris.onroerenderfgoed.be). Het feit dat een pand in deze inventarisatie opgenomen is, zou de garantie moeten bieden dat we van bijzondere panden ook de analoge dossiers bewaren, en ze bijvoorbeeld nog kunnen bovenhalen voor een tentoonstelling. Tegelijk zullen we op die manier een voldoende representatief staal hebben. De analoge 19de-eeuwse dossiers worden integraal bewaard. U leest het goed: we zullen dat 19de-eeuwse bouwplan dan toch niet weggooien. Er zijn immers niet zo veel gemeenten die een dergelijke 19de-eeuwse reeks hebben. De reeks als dusdanig is dus enigszins zeldzaam.

Dat 21e-eeuwse dossiers na digitalisering weg mogen vindt niemand een probleem. Voor de 20ste eeuw een representatief staal bijhouden op basis van de *Inventaris Onroerend Erfgoed* lijkt men ook een goed idee te vinden. Vragen hierbij zijn nog welof het uitselecteren van dossiers op basis van de *Inventaris* in de praktijk wel voldoende werkbaar zal zijn en of dit ook effectief een representatief staal zal opleveren. Waarom we dit wel voor de 20ste maar niet voor de 19de eeuw doen roept dan weer vragen op. Is deze scheidslijn niet te arbitrair?

Het argument dat de 19de-eeuwse reeks bijzonder zou zijn overtuigt niet meteen. Er zou een alternatieve en meer gemotiveerde cesuur moeten komen. Of geen. Zou dat 19de-eeuwse bouwplan dan toch weg kunnen?

Voor een reeks als bouwdoosiers is het dus niet zo eenvoudig om de drager te waarderen en een goed onderbouwd substitutievoorstel te formuleren. Op zich is dat niet erg, het is net goed dat we voor zo'n beslissing niet over één nacht ijs gaan.

CONCLUSIE

Wil je efficiënt omgaan met je middelen, dan mag je bij digitalisering van ouder statisch archief substitutie zeker niet uitsluiten. Een goede digitale kopie creëren is één zaak. Beoordelen of de analoge kopie als object nog een meerwaarde heeft is niet altijd even eenvoudig. Een goede procedure met voldoende ruimte voor afstemming en overleg is onontbeerlijk. Een goede motivatie zeker ook. Iets bewaren zonder goede reden is niet aan te raden, maar iets weggooien zonder een goede motivatie evenmin. De procedure moet een weloverwogen beslissing garanderen. ■■

Hoe hervormden de KU Leuven Bibliotheken hun afvoerbeleid?

Dirk Aerts, Dominique Coene en Demmy Verbeke

In maart 2016 keurde de KU Leuven Bibliotheken een nieuw bewaarbeleid voor gedrukte tijdschriften goed. We stappen af van het basisprincipe dat er aan de KU Leuven minstens één fysiek exemplaar bewaard moet worden. Die nieuwe aanpak koppelen we aan meer aandacht voor erfgoed.

Er wordt strenger geselecteerd, maar voor wat bijgehouden wordt, worden betere bewaaromstandigheden voorzien. De kernpunten van het nieuwe beleid zijn:

- We bewaren niet langer een papieren versie van tijdschriften uit de gebruikscollectie als een voldoende duurzaam digitaal equivalent beschikbaar is en wanneer er voor onderwijs of onderzoek geen bijzondere nood is aan een gedrukt exemplaar.
- We bewaren tijdschriften met erfgoedwaarde in minstens één exemplaar — ongeacht het bestaan van een digitaal equivalent — in de best mogelijke bewaaromstandigheden.

In principe beslissen de verschillende afdelingen van de KU Leuven Bibliotheken zelf om wiedooperaties volgens deze principes op te starten, maar dit jaar starten de KU Leuven Bibliotheken wel met een grootschalig collectief wiedproject. Dit project krijgt de naam Depotproject Archiefcollecties Gedrukte Tijdschriften (DAGT). Het is gericht op tijdschriften die deel uitmaken van grote digitale archieven aangekocht door de KU Leuven (Proquest Periodical Archive Online, JSTOR, Digizeitschriften, enz.). Voor al deze archieven (in totaal 35) werd een grondige controle uitgevoerd op de duurzaamheid, waarbij we letten op vijf elementen:

- Beschikt de KU Leuven over een **licentie**? Is er een afdwingbaar juridisch kader voor toegang door KU Leuven gebruikers tot het betreffende archief?
- Is er sprake van **Perpetual Access**? Wat zijn de garanties op lange termijn die vastgelegd zijn in de licentie?
- Is er een **recurrente kost** verbonden aan de toegang tot het archief? Is toegang afhankelijk van een jaarlijks te betalen factuur of niet?

- Is de **inhoud** van het archief **stabiel**? Is er voldoende garantie dat de titels die nu deel uitmaken van dat archief in de toekomst nog altijd deel zullen uitmaken van datzelfde archief?
- Wordt het archief via **derde partijen** bewaard? Is toegang tot het archief ook verzekerd wanneer de initiële leverancier van het archief om één of andere reden niet actief blijft?

We verzamelden het antwoord op deze vijf vragen voor alle digitale archieven. Als een archief aan alle vijf eisen voldoet, is het advies vanzelfsprekend om de gedrukte collectie van tijdschriften in dat archief te verwijderen (tenzij het in het kader van onderwijs/onderzoek of omwille van de erfgoedwaarde toch in papier te bewaren is, cf. infra). We adviseren ook om tot wieden over te gaan als er geen licentieovereenkomst beschikbaar is en/of niet met een derde partij gewerkt wordt, omdat we oordelen dat er in dat geval toch nog voldoende garanties zijn. Wanneer er echter geen vaste inhoud is en/of geen *perpetual access* (bv. in het geval van JSTOR), is de duurzaamheidscheck negatief. In dat geval mag de betrokken bibliotheek nog steeds overgaan tot wieden, maar moet ze zich ervan bewust zijn dat het digitaal archief minder duurzaam is dan men zou kunnen veronderstellen en is ze verplicht om dit te melden aan de andere afdelingen van KU Leuven Bibliotheken. Zo kunnen andere bibliotheken, als ze dat willen, de collectie in kwestie overnemen.

Ten eerste controleren we dus het bestaan en de duurzaamheid van de digitale versie van het tijdschrift. Ten tweede gaan we na of het nodig is om een gedrukt exemplaar bij te houden in functie van onderwijs of onderzoek. Mogelijk ontbreken bij de e-versie illustraties of zijn ze van slechte kwaliteit, of

zijn andere vormelijke kenmerken van het tijdschrift belangrijk voor onderzoek of onderwijs. Deze vraag wordt door de collectieverantwoordelijken binnen elke bibliotheek afzonderlijk beantwoord, in samenspraak met de betrokken academici. Als het antwoord negatief is, dan kan de bibliotheek het gedrukte tijdschrift uit de gebruikscollectie verwijderen. Voor we tot de definitieve verwijdering overgaan, voeren de erfgoed specialisten van Bijzondere Collecties een erfgoedcheck uit. Wanneer ze het tijdschrift als erfgoed erkennen — en dat kan zowel omwille van de inhoud als omwille van de vorm (speciale band, specifieke ex-libris, enz.) zijn — markeren we de holding als behorende tot de erfgoedcollectie die bijzondere bewaaromstandigheden vereist.

Alle afdelingen van de KU Leuven Bibliotheken die over *holdings* beschikken die binnen het DAGT project vallen, moeten de afgesproken *workflow* doorlopen. Dat impliceert niet dat zij verplicht worden over te gaan tot wieden: de procedure voorziet immers dat ze gedrukte tijdschriften kunnen bijhouden in het kader van onderzoek of onderwijs, of omwille van hun erfgoedwaarde. De verplichting betekent wel dat collectieverantwoordelijken dit deel van de fysieke collectie kritisch moeten doorlichten en de reden voor bewaring (onderwijs/onderzoek of erfgoedwaarde) noteren in het bibliotheekstelsel. ■■

Zes federaties en een professor zetten hun schouders onder een grote burgerpeiling genaamd Het CultuurContentement. Met de resultaten willen ze het belang van een straf lokaal cultuurbeleid benadrukken en vooral ook weergeven wat de inwoners van de vele Vlaamse steden en gemeenten zelf belangrijk vinden.

Daarom willen ze graag met cijfers aantonen wat de inwoners van onze steden en gemeenten belangrijk vinden als het gaat over cultuur. Ze vinden het daarbij vooral interessant te meten wat de burger belangrijk vindt als het gaat om cultuur in zijn omgeving. Daarnaast polsen ze of de dingen die hij wenst al dan niet aanwezig zijn. Ongetwijfeld zal de burger nog heel wat verbeterpunten aanleveren. Het is de wens van de

federaties dat Het CultuurContentement aanleiding geeft tot meer gesprek over cultuur, een sterkere visie op cultuur en tot slot de juiste investeringen in cultuur.

Wie kan er meedoen?

Alle inwoners van alle gemeenten en steden in Vlaanderen en Brussel. De bevestigingen zijn eenvoudig en online in te vullen. Het vraagt minder dan een kwartiertje van je tijd.

Hoe worden de resultaten verwerkt? De federaties verwachten dat de peiling tegen oktober voldoende is ingevuld. Daarna gaan ze aan de slag om de gegevens te verwerken. Ze werken

hiervoor opnieuw samen met Ignace Glorieux (VUB). Ze willen de resultaten graag bekendmaken op een mooi event, ergens begin 2018. Daarna bezorgen ze elke gemeente met meer dan honderd ingevulde vragenlijsten desgewenst de cijfers die van toepassing zijn op hun concrete situatie. ■■

> www.cultuurcontentement.be

Augmented reality voor erfgoed

De ErfgoedApp is een gratis app die 1.750 musea, archieven, erfgoedbibliotheken en lokale erfgoedorganisaties letterlijk op de kaart zet en je zo een overzicht geeft van erfgoedlocaties in je buurt. Per organisatie krijg je een korte inleiding, contactgegevens, een foto, openingstijden en links naar sociale media. De Erfgoedkaart is slechts een onderdeel van de app. Je krijgt ook unieke informatie op locatie. Die info wordt meestal pas zichtbaar als je een tentoonstelling bezoekt, of als je met de app in de hand een wandeling of fietstocht maakt.

Informatie aanmaken is gratis voor de erfgoedorganisaties die op de Erfgoedkaart staan en voor toeristische diensten in Vlaanderen en Brussel. De enige kost is de optionele aankoop van *beacons* (40 euro per stuk, incl. BTW). FARO houdt de drempel bewust laag en werkt niet met complexe aanbestedingen of ingewikkelde projecten. Een gemotiveerde medewerker kan meteen aan de slag. Al is het aanmaken of zoeken van multimedia-informatie soms een hinderpaal, omdat er veel tijd in kruipt. Eens de juiste informatie gekozen is, is

De app biedt sinds kort ook toegang tot een eenvoudige audioplayer, waardoor het eigenlijk een moderne multimedia audiogids is. Daarnaast werkt de app ook met *beacons*, kleine bluetoothzenders die je lokaliseren aan de hand van je telefoon om je locatiegebaseerde informatie te geven. De *beacons* worden meestal gebruikt als scannen niet mogelijk is. Beide technologieën kunnen ook

Sinds kort voorziet de app ook wandelingen en fietstochten van extra informatie. Wil je als organisator oude foto's tonen, interessante verhalen vertellen of multimedia-, 360°- of 3D-informatie aan een locatie toevoegen? Met de app kan het allemaal. Ook bestaande wandelingen en fietstochten kun je

het toevoegen van de content aan de appmanager niet moeilijk. Ondanks de uitgebreide mogelijkheden blijft het platform immers vrij intuïtief.

PROMOTIE VOEREN

Bezoekers brengen hun eigen toestel mee, dus dure investeringen zijn niet nodig. Al kan het interessant zijn om zelf een aantal mobiele toestellen te verhuren aan bezoekers zonder smartphone of tablet. Het is wel belangrijk dat organisaties de app voldoende promoten. Organisaties rekenen vaak op extra bezoekers dankzij de app, maar dat is niet het doel. De app wil vooral de bezoekerservaring versterken, en dan kan extra promotie nooit kwaad.

ENORM VEEL MOGELIJKHEDEN

Momenteel zijn VUB-studenten in het Broodhuis – Museum van de Stad Brussel aan de slag met de app. Het museum is een labo om nieuwe zaken te testen. Sinds kort is er immers de 360°-versie van de ErfgoedApp. Daarmee kun je in alle richtingen scannen om zo maquettes, stadsplannen of kaarten te voorzien van informatie. De studenten testen ook de mogelijkheden voor een *museum escape game*, een spel voor kinderen en gebarentaal bij objecten. De informatie die via de ErfgoedApp aangeboden wordt is dus voor iedereen anders en zeker niet standaard.

PERMANENTE FEEDBACK EN INNOVATIE

Het ErfgoedApp-project startte enkele jaren geleden als innovatieproject met *beacons*, maar groeide ondertussen uit tot een sterke tool. Toch is de startup nog niet helemaal voorbij. Samen met de allereerste *contentmaker* blijven we permanent evalueren en verder bouwen en schaven aan de mogelijkheden en de *look & feel*. De technologie staat niet stil, en we willen blijven vernieuwen. ■■

> Heb je de smaak te pakken? Download de app gratis in de appstore of via Google Play.

Een vernieuwde huisvesting voor Amsab-Instituut voor Sociale Geschiedenis

Het is nu al drie decennia geleden dat Amsab-ISG, toen nog A.M.S.A.B., zijn intrek nam in de Bagattenstraat 174. Het statige herenhuis, oorspronkelijk een groothandel in behangpapier, met links het woonhuis en rechts het handelsgedeelte, was voordien grondig vertimmerd door de redactie van De Morgen. Het gebouw werd gedeeltelijk in zijn oorspronkelijke staat hersteld en aangepast aan het torsen van tonnen papieren en het herbergen van een snel gegroeide equipe medewerkers. Uitgerust met een comfortabele leeszaal en een kleine, maar best aardige museumruimte in de kelder.

Niets liet toen vermoeden dat de depotruimte binnen de kortste keren te klein zou zijn. Nieuwe depots werden achtereenvolgens in gebruik genomen in de Pijndersstraat, Abrahamstraat en sinds een paar jaar ook aan de Industrieweg in Wondelgem. De acute nood aan depotruimte is daardoor tenminste voor enkele jaren bedwongen. De zetel in de Bagattenstraat maakte echter op veel bezoekers een uitgeleefde indruk. Dertig jaar intensief gebruik, gesjouw en gestouw met archieven had zijn sporen nagelaten. Zonder dat de dagelijkse gebruikers er erg in hadden belichaamde het gebouw perfect het cliché van het stoffig archief. Bovendien beantwoordde de infrastructuur helemaal niet meer aan de hedendaagse toegankelijkheidsnormen. Voor rolstoelgebruikers leek Amsab-ISG meer op een oninneembare vesting dan op een voor iedereen toegankelijk en open cultureel archief.

Tijd dus voor een grondige verbouwing. Met als eerste doel een verbeterde toegankelijkheid en een verhoogd werkcomfort voor bezoekers en medewerkers. Monumentenzorg stond erop dat de voorgevel in zijn oorspronkelijk staat bewaard werd, bijgevolg situeren de grootste veranderingen zich aan de achterkant

van het gebouw. Uitnodigend glaswerk en licht moet de bezoekers meteen naar de nieuwe publieksruimten aan de achterzijde leiden.

De oude, industrieel aandoende bakstenen zijgevel werd afgebroken om plaats te maken voor een drie verdiepingen hoge glazen wand. Daarachter, op een tussenverdieping, de nieuwe leeszaal. Op het gelijkvloers een multifunctionele ruimte, die plaats biedt voor kleine tentoonstellingen, voor lezingen of workshops. Een plaats ook voor informele vergaderingen of ontmoetingen, gelegenheid voor een koffiepauze, met enkele lopende tijdschriften binnen handbereik, zonder de formele procedures van de 'echte' leeszaal. De glazen gevel biedt zicht op de verruimde binnentuin die nu ook toegankelijk is langs de kant van de Backstay. Licht, ruimte, openheid (het lijkt voorwaar een oud adagio van socialistische bouwheren) geven de nieuwe architectuur de uitstraling die past bij het beleid van openheid, toegankelijkheid en dienstbaarheid dat Amsab-ISG al jaren huldigt.

Hendrik Ollivier

(deel 1)

Rony Vissers, PACKED vzw

Met *cloud computing* worden computingdiensten op aanvraag beschikbaar gesteld via een netwerk, meestal internet. De eindgebruiker beschikt over een 'eigen' virtuele infrastructuur, die zowel qua omvang als mogelijkheden schaalbaar is, maar hoeft geen eigenaar te zijn en dus ook niet te zorgen voor onderhoud van de data, soft- en hardware. Hij weet zelfs niet op hoeveel of welke computers de software draait of de data worden opgeslagen, noch waar de computers staan. De *cloud* is het netwerk van de computers die op elkaar aangesloten zijn en nodig zijn om de diensten te verzekeren. Bedrijven die cloudcomputingdiensten leveren zijn cloudproviders. Zij rekenen meestal kosten aan, gebaseerd op het gebruik van hun diensten.

WAARVOOR WORDT CLOUDCOMPUTING GEBRUIKT?

Gebruik je een online dienst om te e-mailen (Bv. Gmail), documenten te bewerken (Bv. Google Docs), films of tv-programma's te bekijken (Bv. Netflix), muziek te beluisteren (Bv. Spotify), games te spelen (Bv. Xbox Live) of om foto's of andere bestanden op te slaan (Bv. iCloud, Dropbox), dan gebeurt dat achter de schermen waarschijnlijk via cloudcomputing. Niet alleen particulieren gebruiken clouddiensten, ook grote en kleine bedrijven, overheidsinstellingen en non-profitorganisaties doen dat. Bijvoorbeeld om:

- nieuwe toepassingen en diensten te creëren;
- gegevens op te slaan, back-ups te maken of gegevens te herstellen;
- gegevens op patronen te analyseren en voorspellingen te maken;
- websites en blogs te hosten;
- audio en video te streamen;
- software op aanvraag aan te bieden.

HOE WERKT CLOUDCOMPUTING?

Er is enerzijds de *front end* — de kant van de computergebruiker of klant — en anderzijds de *back end* — de computers, servers en dataopslagsystemen die samen de *cloud* vormen. Ze zijn met elkaar verbonden door een netwerk, meestal het internet. De werking van cloudcomputingdiensten verschilt van de ene provider tot de andere. Diensten zoals webgebaseerde e-mail-programma's maken aan de *front end* gebruik van bestaande webbrowsers. Veel professionele cloudcomputing-diensten hebben een gebruiksvriendelijk dashboard dat toegankelijk is via een browser en waarmee je diensten kunt bestellen of accounts beheren, bijvoorbeeld de beheersconsole Google Admin bij gebruik van professionele

Google-clouddiensten. Een centrale server beheert het systeem, controleert het verkeer en de eisen van de klant om ervoor te zorgen dat alles vlot verloopt. Daarbij wordt een reeks regels (protocollen) gebruikt, en een speciaal type software (middleware) waardoor netwerkcomputers met elkaar kunnen communiceren.

WELKE CLOUDCOMPUTINGDIENSTEN BESTAAN ER?

Er zijn drie categorieën die in een *stack* of stapel bovenop elkaar gebouwd zijn.

Infrastructure as a Service (IaaS) is de meest elementaire categorie. Je huurt een IT-infrastructuur bij een provider en betaalt per gebruik (servers en virtuele machines¹, opslag, netwerken, besturingssystemen).

Platform as a Service (PaaS) verwijst naar cloudcomputingdiensten die op aanvraag een omgeving leveren voor het ontwikkelen, testen, leveren en beheren van softwaretoepassingen. Zo kunnen ontwikkelaars eenvoudig en snel webtoepassingen of mobiele toepassingen maken, zonder een onderliggende infrastructuur te moeten opzetten of beheren.

Software as a Service (SaaS) is een manier om softwaretoepassingen op aanvraag te leveren via het internet, meestal op basis van een abonnement. Hierdoor kunnen cloudproviders de softwaretoepassingen en de onderliggende infrastructuur hosten en beheren, en onderhoudstaken zoals upgrades en beveiligingspatches uitvoeren. Gebruikers maken verbinding met de toepassing via het internet, meestal via een webbrowser.

WELKE CLOUDIMPLEMENTATIES BESTAAN ER?

Cloudcomputing kan op drie verschillende manieren geïmplementeerd worden.

Bij een openbare *cloud* zijn alle hardware, software en andere ondersteunende infrastructuur eigendom van de *cloudprovider* en voert de provider het onderhoud ervan uit. Via een webbrowser krijg je toegang tot de diensten en beheer je je account.

Bij een privécloud wordt de infrastructuur uitsluitend door één bedrijf of organisatie gebruikt. De *cloud* kan intern of door een derde partij beheerd worden, en zich intern of extern bevinden.

Een hybride *cloud* combineert openbare en privéclouds via technologie waardoor gegevens en toepassingen tussen de clouds gedeeld worden. In de praktijk kunnen privéclouds meestal niet los bestaan van de rest van de IT-infrastructuur en de openbare *cloud*. Bedrijven maken vaak gebruik van zowel datacenters, privéclouds als openbare *clouds*, en creëren zo hybride *clouds*. Gegevens en toepassingen kunnen dan verplaatst worden tussen privéclouds en de openbare *cloud*. Dat biedt meer flexibiliteit en implementatieopties. ■■

> De Uitgepakt-rubriek van het volgende META-nummer zal dieper ingaan op de voor- en nadelen van zowel cloudcomputingdiensten in het algemeen als die van de verschillende types.

Illustratie: Wikimeadia Commons.

- 1 Een computerprogramma dat een computer nabootst, waarop je andere programma's kunt uitvoeren.

Ook boeken moeten in hokjes

Tim Verstrynge

Wanneer de zomervakantie voor de deur staat, komt er ook een golf zomerliteratuur op ons af. De recensenten draaien overuren om hun leesgidsen vol te pen- nen. En terecht. Want al die fervente lezers die doorheen het jaar nauwelijks de tijd vinden om zelfs maar de krant bij te houden, kijken opeens aan tegen een zee van tijd. En het publiek wil een duwtje in de juiste richting krijgen, want we gaan onze tijd toch niet verdoen met een ondermaats boek? Wellicht is dat ook de reden waarom we de vraag "Kun je mij eens een goed boek aanreiken?" zo vaak te horen krijgen in de zomervakantie. Een vraag die steevast beantwoord wordt met de tegenvraag "Welk genre lees je graag?"

Want ja, net zoals we het hele planten- en dierenrijk in families, stammen en ondersoorten hebben ingedeeld, hebben we dat ook gedaan met romans. Het lijkt wel alsof er steeds meer ondersoorten benoemd worden waarbij de determinatoren steeds creatiever worden. Ik heb zelf vaak moeite om mij iets voor te stellen bij een postfeministische gebeurtenissenroman. Of een neo-absurd getuigenisrelaas.

Of een sedentair reisverhaal. Is dat een reisverhaal van iemand die thuisblijft? Wat vroeger nog gewoon een thriller was, blijkt nu plots een psychologische *roman noir* te zijn. Binnen dit genre beschikken de Scandinaviërs ook nog eens over een eigen tak. En dan zijn er ook nog de narcothrillers, de ecothrillers, de politieke thrillers en zelfs een enkele vegathriller. Beschikken vegetariërs over een eigen angstgevoel?

Zo creatief er wordt omgesprongen met het uitvinden van nieuwe genres, zo voor- spelbaar zijn de quotes op de achterflap. Zo lees ik achteraan op een roman van Cecilia Ahern: "Grappig, ontroerend, met een inzichtelijke boodschap. Een mooi verhaal met een diepere laag en een ken- merkende magische twist." Alle romans van deze auteur beantwoorden aan deze beschrijving. Deze twee zinnen vatten beslist ook Shakespeares hele oeuvre samen. En bijna elke Amerikaanse thriller is fantastisch volgens Stephen King. Waar vindt die man nog de tijd om te schrijven? Al die onderverdelingen en adviezen werden ooit in het leven geroepen om enige orde te scheppen in de literaire wildgroei.

Tim Verstrynge, Germanist van opleiding, werkte 7 jaar lang in een boekhandel om in 2014 aan de slag te gaan in de openbare bibliotheek van Tielt. Elke dag helpt hij, samen met zijn collega's, de bezoekers aan het perfecte boek. Naast de uitleen neemt hij ook de promotie en externe communicatie op zich.

We plakken een label op een roman om de lezers door de bomen het bos te laten zien. Maar ondertussen zijn die labels een eigen bos gaan vormen. Misschien moeten we hierin de snoeischaar eens durven zetten. Tenslotte, een fervent lezer heeft geen boodschap aan al deze detaillabels. Iemand die graag leest, treedt met open vizier het onbekende tegemoet. ■■

CITAAT

"There is a difference between having access to information and having the savvy it takes to interpret it."

Clifford Stoll, *High tech heretic*

DE BIBLIOTHEEKWEEK IS DOOD, LEVE DE BIBLIOTHEEKWEEK?

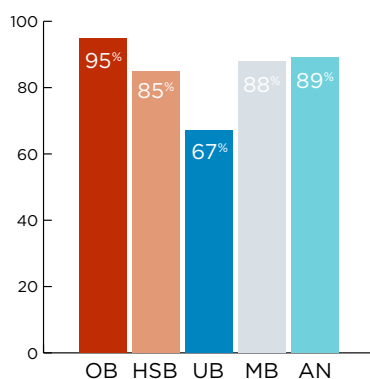
Bruno Vermeeren

Met de campagne *Iedereen bibliothecaris* (2014) en de actie *Verborgene parels* (2015) is de Bibliotheekweek langzaam van het toneel verdwenen. Ruim dertig jaar was het een vaste waarde in het bibliotheeklandschap. Het verdwijnen gebeurde eerder per ongeluk. Is er dan geen nood meer aan een collectieve promotiecampagne voor de bibliotheek? De VVBAD wilde het zeker weten en bevroeg de sector. Ruim driehonderd leidinggevenden uit de sector vulden de vragenlijst in. Ziehier de resultaten.

Aantal deelnemers aan de enquête:

Openbare bibliotheken (OB): 218
Hogeschoolbibliotheken (HSB): 20
Universitaire bibliotheken (UB): 21
Museumbibliotheken (MB): 8
Andere (AN): 36

Promotiecampagne nodig?

TOTAAL PRO CAMPAGNE

Voor de bredere sector? Dus ook voor bv. hogeschool- of universiteitsbibliotheken?

45% VAN DE OPENBARE BIBLIOTHEKEN IS TEGEN ZO'N CAMPAGNE

Meerwaarde

Geen meerwaarde

ARGUMENTEN CONTRA

- Doelpubliek te verschillend
- Verschillen tussen bibliotheektypes te groot

"Het zijn bibliotheken met een verschillend publiek dus ik denk dat het **niet eenvoudig is om een gemeenschappelijke campagne uit te werken**. Als bibliothecaris in een openbare bibliotheek zou ik liefst een campagne zien die zo nauw mogelijk aansluit bij ons publiek en onze werking."

"Vanuit de hogeschoolbibliotheek **koppelen wij onze dienstverlening** aan de opleidingen binnen de hogeschool, en **niet aan de bredere bibliotheekwereld**."

ARGUMENTEN PRO

- Brede aandacht nodig
- Externen zijn welkom, maar dat is te weinig geweten

"Bij een overkoepelende campagne **moeten de sterktes van elk soort bibliotheek aandacht krijgen**. Niet in algemeenheden vervallen, die niemand direct aanspreken."

"Het zou leuk zijn om een soort **opendeurweek** te hebben **in alle bibliotheken**. Bibliotheken waar je anders misschien niet binnen gaat of durft gaan. Hogeschoolbibliotheken verwelkomen ook externen; veel mensen weten dat niet. **Iedereen is hier welkom**."

Meerwaarde?

- ✓ Nieuw publiek bereiken (80%)
- ✓ Bibliotheek onder de aandacht brengen van beleids makers (67%)
- ✓ Band versterken met bestaande bezoekers (63%)
- ✓ Ook: bibliotheek als merk versterken, samenwerking stimuleren (tussen bibliotheken onderling en met andere partners), teambuilding

“Samenwerken rond hetzelfde doel en thema **versterkt ook het netwerk** tussen lokale bibliotheken, scholen...”

“Ze zou mensen moeten laten beseffen dat de bib meer is dan een plaats om boeken te lenen.”

Doelgroep?

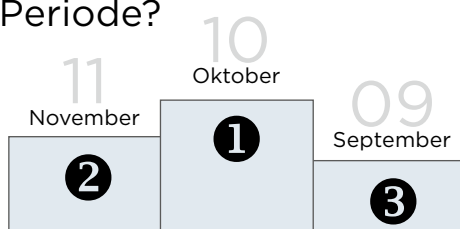
- ✓ Gebruikers (72%)
- ✓ Niet-gebruikers (72%)
- ✓ Volwassenen (48%)
- ✓ Afhakers (43%)

“Een campagne zou iedereen moeten aanspreken. De bib is er voor iedereen.”

“Niet specifiek voor jongeren, want daarvoor bestaat de jeugd-boekenmaand.”

Periode?

VOORKEUR OPENBARE BIBLIOTHEKEN

Voor de andere bibliotheken komt maart op de tweede plaats na oktober en volgen november en september op drie en vier. Voor de openbare bibliotheken is maart echter geen optie omwille van de jeugdboekenmaand.

Duurtijd?

- ✓ Een week (45%)
- ✓ Veertien dagen (34%)

Sommigen pleiten voor een maand, naar analogie met de Jeugdboekenmaand, voor anderen volstaat een verwendag. Sommigen vragen zelfs een campagne meerdere keren per jaar.

“Driemaal per jaar met verrassende concepten.”

“Bij een wat langere campagne is het makkelijker om een activiteit binnen het thema te boeken.”

DE BESTE BIBLIOTHEEKWEEK OOI!

In de vragenlijst peilden we meteen naar de beste Bibliotheekweek ooit. Niet verrassend allicht, worden de recentere campagnes het meest vernoemd. De Bibliotheekweek van 2013, met de slogans 'Kom binnen en zet u' en 'Thuis in de bib' staan met stip op een, gevolgd door de campagnes die aansloten bij de introductie van de nieuwe huisstijl (2007-2010). 'Dank zij de bib' (2011) sluit de top drie af. Opmerkelijk is dat ook oudere campagnes op sommigen een blijvende indruk hebben nagelaten.

Het thema (64%), de promotionele ondersteuning (48%) en de slogan (47%) zijn de belangrijkste redenen om een Bibliotheekweek uit te roepen tot de beste. In de commentaren verwijzen de respondenten onder meer ook naar de impact op publiek, de vormgeving en de laagdrempeligheid.

Kom binnen en zet u (2013)	31
Leven van a tot z (2007/8/9)	23
Dank zij de bib (2011)	12
Iedereen bibliothecaris (2014)	7
Blind date met een boek (2000)	5
Wil je met mij? Afspraak in de bib (2003)	4
Zin in vakantie? Start je trip in de bib (2001)	4
Verborgen parels (2015)	3
Wie wordt de bibste van het land (2012)	2
We worden allemaal wijzer in de bib (2006)	2
Kan je niet kiezen? De bib laat je proeven (2004)	2
Vragen staat vrij (1987)	2
De bibliotheek ... je komt tevreden terug (2005)	1
Leesplezier, je vindt het hier (1999)	1
Morgen wordt gisteren geschreven (1994)	1

*“Elke bib moet **zelf iets kunnen plannen** dat bij zijn publiek past.”*

- ✓ Mediacampagne (94%)
- ✓ Promotiemateriaal (82%)
- ✓ Uitgewerkte programmavoorsstellen (40%)

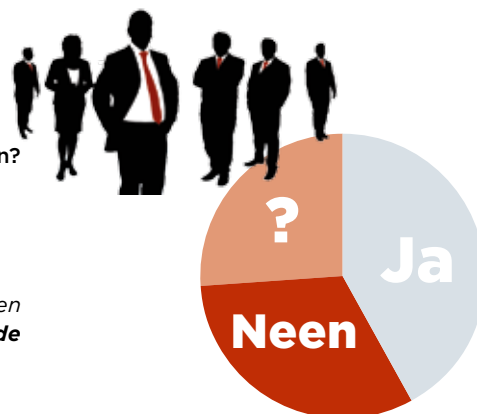
“Geen uitgewerkte voorstellen, wel veel tips waarmee we zelf aan de slag kunnen gaan.”

“Tijdige communicatie rond thema en opzet, zodat er op tijd aan de lokale invulling kan begonnen worden.”

Ben je bereid om jezelf of een medewerker te engageren om dit mee te organiseren?

- ✓ Eerder wel 42%
- ✓ Hangt ervan af 32%
- ✓ Eerder niet 26%

*"Ik wil meewerken aan een campagne, maar ik werk in een kleine (qua budget en personeel) eenpersoonsbibliotheek. Vandaar dat mijn medewerking enkel kan **als de campagne ook voor mijn bibliotheek nuttig is.**"*

Ben je bereid om budget in te brengen voor de financiering van een landelijke campagne?

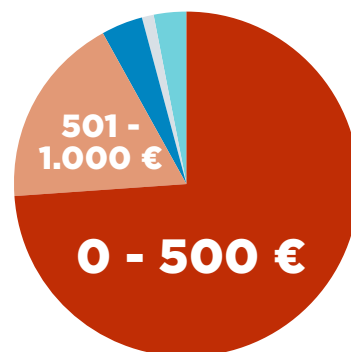
- ✓ Voor aankoop materialen 46%
- 👎 Nee 29%
- ? Hangt ervan af 27%
- ✓ Voor de uitwerking van het concept: 13%

“Er is budget voor de Bibliotheekweek, zowel lokaal als regionaal. Dit zal in de eerste plaats ook lokaal of regionaal ingezet worden.”

*“We hebben zelfs **niet genoeg budget** om eigen campagnes te organiseren.”*

Zo ja, welk bedrag kun je maximaal besteden aan een landelijke bibliotheekcampagne?

0 - 500 €	74,3%
501 - 1.000 €	18,3%
1.001 - 1.500 €	4%
1.501 - 2.000 €	1,1%
meer dan 2.000 €	2,3%

De conclusie is evident: de sector heeft nog altijd nood aan een nationale campagne. Hoe die dan georganiseerd moet worden, wie daarin de voortrekkersrol moet opnemen en waar de middelen vandaan moeten komen, is minder duidelijk. Voer voor verder overleg de komende weken. Wordt ongetwijfeld vervolgd.

BIBLIOTHEEK TOEPASSINGEN

BOEKLABELS

Bedrukt - Blanco
Barcode -
Nummering

KAARTPRINTERS

Single - Dual Sided
Monochroom – Kleur
Magnetic encoder

LIDKAARTEN

Bedrukt - Blanco
Mifare - Nummering
Magneetstrip
Barcode - Chip

www.csb.be

RFID - TAGS

Alle afmetingen,
Alle soorten,
Voor elke toepassing

BARCODE SCANNERS

Laser - CCD
Draadloos
Mobile - 1D/2D

Antwerpsesteenweg 20B
(A12 Boom - Antwerpen)
2630 Aartselaar

Telefoon: 0032 3 877 03 33
Fax: 0032 3 877 11 44
E-mail: csb@csb.be

en gaf een korte introductie over de inhoud en het verloop van de studiedag. Er werden namelijk vier parallele sessies gehouden, waarin vier thema's aan bod kwamen, steeds met een praktische uitleg over een aantal toepassingen die hiervoor gebruikt kunnen worden: informatie vinden, informatie verzamelen, informatie beheeren en informatie presenteren. Apps hebben hun nut al meermaals bewezen en we merken de laatste jaren een zeer grote stijging in het gebruik ervan. Apps zijn er niet meer enkel voor 'nerds', iedereen kan er nu gebruik van maken. Vandaar ook dat de sectie WDI wou peilen naar vragen die er rond dit thema leven. Stef Strobbe (VDAB) gaf een workshop 'Informatie vinden'.

De workshop was praktisch ingericht over gebruik van allerlei zoekmachines: deelnemers van deze workshop konden meteen alles testen op een smartphone. De uitleg over Wolfram Alfa was zeer leerrijk en ook de alom bekende zoekmachine Google wist elke deelnemer duidelijk nog te verrassen met allerhande tips en tricks. De workshop was gericht op een breed publiek met een duidelijke uitleg van Stef.

Een tweede sessie behandelde het thema informatie verzamelen en ging meer in het

bijzonder over hoe het houden van enquêtes kan bijdragen tot het vormen van een bibliotheekbeleid. Via toepassingen zoals Survey Monkey en Google Forms kan men veel vragen stellen aan een publiek, maar het is belangrijk om de juiste vragen te stellen, aan de juiste doelgroep. Betrouwbaarheid en validiteit zijn onmisbaar! Nina Van Den Driessche, coördinator bij VDAB, had al nuttige ervaring met het houden van kwantitatief en kwalitatief gebruikersonderzoek en kon dan ook heel wat bruikbare tips meegeven.

Nadat men data verzameld heeft, gaat men over tot het beheren van informatie. In deze uiteenzetting door Paul

Buschmann en Anne-Lise Van der Meulen (beiden UGent) ging de aandacht naar vier *reference manage*-toepassingen: Mendelay, JabRef, Endnote en Zotero; toepassingen die reeds veelvuldig gebruikt worden in de academische en wetenschappelijke instellingen.

Een laatste sessie ging over het presenteren van informatie. Hierbij werd het Okapi-project van het Overlegcomité Wetenschappelijke Bibliotheken (OWB) als *casestudy* gebruikt door Dirk Smet (Thomas More Hogeschool). De statistische gegevens van wetenschappelijke gegevens worden per jaar verzameld en het resultaat hiervan wordt gevisualiseerd via twee zogenaamde *business intelligence tools*: Qlik Sense en PowerBI.

De studiedag werd afgesloten met een leerrijk netwerkmoment, ideaal om reeds wat feedback op te vangen.

Fleur De Jaeger

Staat van het Boek 2017

Op maandag 24 april 2017 organiseerde het Boeken-Overleg de zesde editie van de Staat van het Boek, de open sectorontmoeting voor professionals in het boekenvak en voor boekenliefhebbers. Ook deze keer was Joris Vergeyle gastheer.

Minister Sven Gatz opende deze editie met de voorstelling van het gloednieuwe Actieplan Leesbevordering. Daarmee wil de Vlaamse regering tegemoetkomen aan de vraag tot verdere professionalisering en duurzame samenwerkingen, ook over beleidsdomeinen heen.

Waar het glas voor Sven Gatz halfvol is, kon Leen Van Dijck, voorzitter van het BoekenOverleg, er toch nog op wijzen dat dit ook betekent dat het glas nog halfleeg is. In haar stand van zaken haalde ze vooral aan dat iedereen enthousiast is om samen te werken rond het Actieplan Leesbevordering, maar dat daarvoor krachtige ondersteuning nodig zal zijn in de vorm van voldoende middelen. Leen riep alle aanwezigen op om dat halflege glas samen verder te

vullen in de tweede helft van de beleidsperiode.

Auteur Alex Boogers kon met zijn keynote de zaal vervolgens helemaal stil krijgen. Hij bracht een lezing uit zijn schotschrift *De lezer is niet dood*. Daarin hield hij een vurig betoog tegen idealisme in de literatuur en voor de leesbevordering bij jongeren, vooral jongeren met een migratieachtergrond of van minderheidsgroepen. Vertrekkend vanuit zijn eigen jeugd pleitte hij voor een kritische reflectie over de verplichte leeslijsten op scholen en voor bibliotheken als belangrijke aanbieders van nieuwe vensters op de samenleving. Het bevorderen van een authentiek leesplezier stond daarbij centraal.

Na de keynotespreker gingen er drie verschillende parallelsessies van start: 'bibliotheken in een veranderende context', 'het actieplan leesbevordering toegelicht' en 'trends in het digitaal lezen en lenen'. In alle drie de sessies stonden de nieuwe uitdagingen voor bibliotheken, uitgevers, en de sector in zijn geheel centraal. De meest ingrijpende recente veranderingen voor de bibliotheken werden in de eerste sessie benoemd als de afschaffing van de bibliotheekplicht en de afslanking van de provincies. Deze veranderingen kunnen zowel bedreigingen meebrengen als nieuwe kansen bieden. Voor het realiseren van innoverende ideeën die op deze veranderende context kunnen inspelen (bijvoorbeeld de bibliotheek van Moerbeke-Waas die gevestigd is in een oud stationnetje en zo een heuse ontmoetingsplek is geworden), is echter

vooral vraag naar een nieuw steunpunt na het wegvallen van Locus.

In de tweede parallelsessie werd het Actieplan Leesbevordering verder toegelicht. De nadruk lag daarbij voornamelijk op een vijftal projecten die de leesbevordering aanwakkeren, onder andere aan de hand van duurzame samenwerkingsverbanden: Boekstart, Leuven Leest, literair erfgoed in de gezondheidszorg, leesplezier in de lerarenopleiding en auteursresidenties op school. Projecten dus die de deelnemers van de sessie alvast konden inspireren om concreet met het Actieplan aan de slag te gaan. De laatste sessie ging over e-boeken en digitaal lenen en lezen. Daarbij kwamen zowel bibliotheken als uitgevers aan bod om het over de verschillende uitdagingen omtrent digitaal lezen en lenen te hebben. Uitgever Floor Jonkers maakte daarbij een interessante vergelijking met de situatie in Nederland en er werden een aantal projecten van de Openbare bibliotheek van Oostende voorgesteld waarin

Bastiaens (CD&V), Yamila Idrissi (SP.A), Bart Caron (Groen) en Jean-Jacques De Gucht (Open VLD). Joris Vergeyle trad daarbij op als moderator en kon de parlementsleden tot een interessant gesprek verleiden over het actieplan, de afslanking van de provincies en leesplezier in de eindtermen van het onderwijs.

Ook de zesde editie van de Staat van het Boek was met andere woorden weer een succes. Tijd nu om met al deze inspiratie en opmerkingen aan de slag te gaan!

Shana Ludikhuyze

Foto: Michiel De Vijver

“WAAR HET GLAS VOOR MINISTER SVEN GATZ HALFVOL IS, WEES LEEN VAN DIJCK EROP DAT HET DUS OOK HALFLEEG IS.

men concreet rond digitaal lezen werkt.

Als afsluiter vond een plenair debat plaats tussen Wilfried Vandaele (N-VA), Caroline

> Zie ook p. 16

A group of people, including students and staff, are gathered around a large, complex, white, multi-layered structure, possibly a model or a piece of equipment, in a room with large windows. The structure is composed of many thin, white, rectangular layers stacked on top of each other, forming a large, irregular shape. A person in a dark jacket is pointing at the structure, while others look on with interest. The room has large windows in the background, and the overall atmosphere is one of collaborative learning and discovery.

A man with a beard and short hair, wearing a dark t-shirt, is leaning over a large white table. The table is covered with various electronic components, including integrated circuits, resistors, and jumper wires. He is using a pair of pliers to work on one of the components. The background is a plain white wall.

Fleur De Jaeger verlaat na een loopbaan van 7 jaar het Koninklijk Museum voor Midden-Afrika en gaat begin juli aan de slag bij Advocatenkantoor Loyens en Loeff. Na haar opleidingen

Master in de geschiedenis en Informatie-en Bibliotheekwetenschap, startte ze haar carrière in de Koninklijke Bibliotheek. Nadien werd ze diensthoofd van de bibliotheek van het Afrikamuseum en maakte ze deel uit van de sectie WDI, die ze sinds 2017 ook voorziet. In haar nieuwe functie als information manager, zal ze instaan voor de ontwikkeling van een hoofdzakelijke digitaal documentatiecentrum voor de medewerkers van het bedrijf Loyens en Loeff.

Patrick Lefèvre was Algemeen directeur van de Koninklijke Bibliotheek van België van 2005 tot 2017. Eind april ging hij met pensioen. Patrick Lefèvre kan enkele bijzonder mooie realisaties op zijn naam schrijven.

Een kleine greep uit het aanbod: de inkom-, onthaal- en ontspanningsruimten werden volledig vernieuwd, de tentoonstellingsruimten werden gemoderniseerd, er werd een Meeting Center geopend met verschillende goed uitgerust conferentiezalen en in het hart van het gebouw opende LIBRARIUM, een origineel didactisch parcours over de geschiedenis van het schrift en het boek waar heel wat pareltjes uit de kostbare collecties van de instelling getoond worden. Onder impuls van de heer Lefèvre vonden de studenten (opnieuw) hun weg naar de Bibliotheek en kwam er weer meer leven in de brouwerij. Tot slot zullen heel wat projecten die Patrick Lefèvre opzette in de loop van de komende maanden en jaren resultaat kennen. Daarbij denken we aan een volledig nieuw bibliotheekbeheersysteem, de uitbreiding van het wettelijk depot tot digitale publicaties en een nieuw museum rond de prestigieuze middeleeuwse handschriftencollectie.

Een grote verrassing voor wie al een tijd meedraait in de wereld van de openbare bibliotheken: op 1 juni ging **Rita Van de Wiele** na een carrière van 37 jaar met pensioen.

Rita begon haar carrière in de hoofdstedelijke openbare bibliotheek als verantwoordelijke voor de jeugdafdeling. Onder impuls van bibliothecaris Relinde Raemaekers nam ze al vlug verantwoordelijkheden op in de VVBAD en in 1985 werd ze voorzitter van de subsectie jeugdbibliotheken. Een van haar realisaties was een betere samenwerking tussen de jeugdbibliotheken en het nationaal centrum voor jeugdliteratuur dat toen ieder jaar de Jeugdboekenweek organiseerde. Voordien hadden jeugdbibliotheken vaak de indruk dat ze alleen mochten uitvoeren zonder veel inspraak.

In 1995 vormde ze met o.a. toenmalig VVBAD-directeur Marc Storms en de Leuvense hoofdbibliothecaris Jan van Vaerenbergh de werkgroep Strategie. In deze werkgroep dacht men na over een nieuwe structuur en toekomstige rol voor de openbare bibliotheken. Hun denkwerk resulteerde in de belangrijke brochure *Op welke wijze en zou ook doorsijpelen in het eerste decreet op het lokaal cultuurbeleid van 2001, bv. de meer omvattende definitie van wat een openbare bibliotheek zou moeten zijn.*

In 1996 nam Rita het voorzitterschap van de sectie openbare bibliotheken over van Paul Gervoyse. Ze bleef voorzitter tot 2000.

Professioneel verkaste Rita in maart 1990 naar Mechelen. Ze ging er, samen met de eerste computers, aan de slag als bibliothecaris van een instelling met een groot verleden. Ze nam verschillende initiatieven om de uitstraling van de Mechelse bibliotheek, te verhogen. Ze zorgde ervoor dat er een hecht team ontstond door af te stappen van de hiërarchie die er heerste en vaker met medewerkers in gesprek te gaan. Ook alle nieuwe evoluties (zelfuitleen, e-boeken, enz) werden door Rita ondersteund en begeleid.

Geert Puype

Documenten bewerken in de cloud

Ilse Depré, BiB IDee

Er bestaan heel wat online gratis tekstverwerkers, waarmee je je notities wat extra opmaak kunt meegeven, of bestaande teksten kunt openen en bewerken op je tablet of smartphone.

Google effende het pad met Google Documenten (iOS, Android, Windows), een online tekstverwerker, waarmee je teksten kunt opmaken en beheren. Via een computer, tablet of smartphone en een internetverbinding kun je van overal aan je documenten, want die worden automatisch bewaard in Google Drive, de clouddienst van Google. Deze gratis tekstverwerker bezit heel wat gevorderde opties, waaronder tabellen, grafieken, voetnoten, automatische inhoudsopgaven en zelfs een dicteertool.

Microsoft Office for iPad.

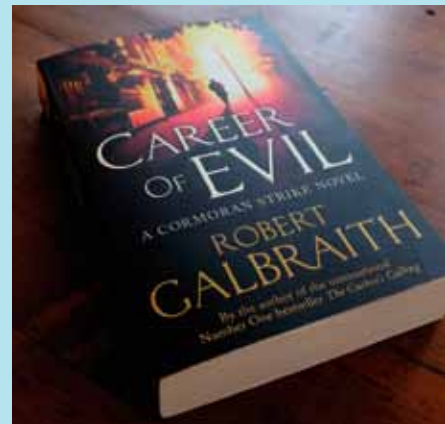
Microsoft bleef niet achter en biedt een aantal Office-apps aan waaronder Word (iOS, Android, Windows). Het openen van bestaande word-documenten met de app is volledig gratis. Om teksten te kunnen creëren of bewerken, moet je wel een Office 365-abonnement hebben. Opslaan doe je in OneDrive, waardoor je vanop elk toestel via internet je documenten kunt raad-

plegen en/of bewerken. Daarnaast kun je ook gebruik maken van Word Online, een tekstverwerker die je gratis en zonder installatie via je browser kunt gebruiken. Ook hier worden je documenten in OneDrive bewaard.

Apple heeft tenslotte haar eigen Officeversie met de tekstverwerker Pages sinds kort gratis gemaakt voor iPad en iPhone. Op recente toestellen staat de app al geïnstalleerd bij aankoop.

Een bijkomend voordeel van al deze online tools is dat je makkelijk documenten kunt delen, of zelfs kunt samenwerken met collega's, familie en vrienden. Bij Apple kan dat enkel met andere Appletoestellen, bij Google en Microsoft kun je wel over de besturingssystemen heen documenten uitwisselen.

> Meer info en nuttige apps: <http://bibidee.blogspot.com>

“ONLY FOOLS
WAIT WHEN
THEIR ENEMIES
ARE COMING, TO
SEE IF THEY MAY
PROVE TO BE
FRIENDS.

PHILIPPA GREGORY
‘THE WHITE QUEEN’

Joke Verfaillie:

“Aan boeken hangen herinneringen vast”

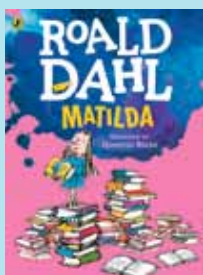
Welk boek ligt er nu op je nachtkastje?

Momenteel ben ik bezig in *Career of Evil*, het derde boek dat JK Rowling onder het pseudoniem Robert Galbraith publiceerde. Het is ook het derde boek waarin privédetective Cormoran Strike en assistente Robin de hoofdrol spelen. De reeks heeft alle kenmerken van het klassieke thriller- of detectivegenre, gecombineerd met Rowlings gevoel om verhalen te vertellen en een plot slechts heel gedoseerd prijs te geven.

Bovendien zette ze met Cormoran, contradictorisch, een ware antiheld neer. Een aanrader! Ik wist op voorhand dat het boek mij zou bevallen. Misdaadromans (Karin Slaughter, Preston & Child, Tess Gerritsen, enz) zijn echt mijn ding, bij voorkeur in het Engels.

Welk boek mag er altijd in je nachtkastje blijven liggen?

Ik vind het heel moeilijk om een favoriet aan te duiden. De klassiekers uit mijn kindertijd blijven mij het

meeste bij, samen met herinneringen aan de jeugdcollectie van de bib in Ardoeie, die ik bijna volledig uitgeplozen heb. *Matilda*, van Roald Dahl, bijvoorbeeld, of — als ik toch moet kiezen — de minder bekende *Thule*-reeks van Thea Beckman (*Kinderen van Moeder Aarde*, *Het helse paradijs* en *Het Gulden Vlies van Thule*). Het verhaal speelt zich af in een milieubewuste toekomst, enkele eeuwen na een Derde Wereldoorlog, en is eigenlijk nog altijd brandend actueel. Mijn jeugdboeken staan op zolder, en soms word ik er gewoon naartoe gezogen. Hopelijk kan ik ze binnen enkele jaren terug naar beneden halen voor onze kindjes.

Welk boek ligt er al een tijdje op je te wachten?

Het vijfde deel van de *Outlander*-reeks, van Diana Gabaldon, roept mij. Dat speelt zich af in het 18de-eeuwse Schotland en — later in het verhaal — in de overzeese gebieden. Historisch(e) geïnspireerde romans zijn inderdaad mijn andere favoriete genre. Zo heb ik ook enorm genoten van de *Tudor*-reeks en de boeken over de Rozenoorlogen van Philippa Gregory (o.a. *The White Queen*, ten dele verfilmd bij ons in het Duivelsteen in Gent!).

Outlander moet echter nog even wachten, want alle boeken van Gabaldon zijn serieuze turven van ca. 1.000 bladzijden en het vorige is nog maar net uit.

Welk boek ben je begonnen maar onmiddellijk gestopt?

Ik heb me midden in de hype ooit gewaagd aan JRR Tolkien, *The Lord of the Rings*, maar gaf het heel snel op. Ik kon me om een of andere reden niet in die wereld verplaatsen, en dan verdwijnt voor mij het leesplezier. Misschien probeer ik het ooit nog eens.

Wat zijn je leesgewoontes?

Ik lees — voorlopig? — enkel op papier. Ik waagde me nog nooit aan een e-reader, hoewel dat eigenlijk wel praktisch lijkt. Maar: in mijn handen wordt een boek geplooid en gebruikt. Er landen blaadjes tussen en er hangen herinneringen aan vast. Zo weet ik meestal, als ik een boek vast heb, tijdens welke reis ik het las. Die charme geef ik niet graag op, zeker omdat ik niet zo veel tijd heb om me in een verhaal te verdiepen. We reizen minder dan we zouden willen, en de dagelijkse treinreis — mijn andere leesgewoonte — is ook vlug voorbij. ■■

JOKE VERFAILLIE

Joke Verfaillie is archivaris bij het Rijksarchief in Gent. Na een dag — letterlijk — tussen de boeken is lezen voor haar pure ontspanning. Tegengewicht vindt ze in haar hobby als coach, choreografe en wedstrijdmedewerker in de danswereld. Thuis gaan aandacht en energie vooral naar haar gezin en haar kinderen Aryan (6) en Eleni (3)

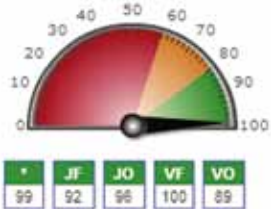

Foto: Ernst Furuhatt.

Rowling J.K. (Personele auteurs)
Totale collectie

Eindelijk inzicht in collectiebeleid en -planning.

infor

TM

**V-eyeQ is een applicatie voor
collectiebeheer en -planning.**

Met V-eyeQ kunnen bibliotheken aanzienlijke besparingen realiseren door middel van een efficiënter collectiebeleid. Ze kunnen het gebruik van de collecties intensiveren en op elk moment instant-inzicht krijgen in hoe de collectie presteert.

Contact:
filip.trenson@infor.com